
Effektevaluering af kommunernes erhvervsfremmeindsats

Udarbejdet for Kommunernes Landsforening, april 2018

Indholdsfortegnelse

1. SAMMENFATNING	3
2. BAGGRUND OG METODE.....	7
2.1. Indledning.....	7
2.2. Metode.....	8
3. INPUT	9
4. AKTIVITETER.....	10
4.1. Virkemidler i den lokale erhvervsfremme.....	10
4.2. Profil af brugerne.....	12
5. EFFEKTER PÅ KOMPETENCER OG VÆRDISKABELSE	15
5.1. Indledning.....	15
5.2. Værdiskabelse inden for erhvervsservice	16
5.3. Værdiskabelse inden for erhvervsudvikling.....	19
5.4. Den lokale erhvervsservice' betydning for førstarterne	20
6. BEREGNING AF ERHVERVSØKONOMISKE EFFEKTER.....	22
6.1. Indledning.....	22
6.2. Effekterne af generel erhvervsservice blandt brugerne.....	23
7. SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER.....	26
8. DEN LOKALE ERHVERVSFREMME SOM INDGANG TIL ANDRE AKTØRER	30

1. SAMMENFATNING

Hvert år gør ca. 50.000¹ førstartere, iværksættere og virksomheder brug af den lokale erhvervsfremme som led i at forberede, starte og udvikle virksomheder. Cirka 15.000² modtager individuel sparring og vejledning, mens resten bl.a. deltager i korte arrangementer og projekter, der gennemføres i samarbejde med andre virksomheder og aktører i lokalområdet.

Det er vigtigt, at ydelserne i den lokale erhvervsfremme skaber værdi for både brugere og samfund, og at kommunernes investeringer i erhvervsfremme giver resultater. I form af bl.a. øget vækst, flere arbejdspladser, højere produktivitet, start af flere virksomheder, højere overlevelsesrate, mv.

Derfor har KL besluttet at gennemføre løbende effektevalueringer af den lokale erhvervsfremme i Danmark. Denne første samlede effektevaluering af lokal erhvervsfremme baserer sig på data om brugerne af erhvervsfremme i 46 kommuner i perioden 2012-17.

Effektevalueringen består af to elementer:

- *En registerbaseret effektmåling*, hvor udvikling i beskæftigelse og omsætning blandt brugere af lokal erhvervsfremme i perioden 2012-14 er holdt op mod en matchende kontrolgruppe af ikke-brugere. Det vil sige en gruppe af virksomheder, der på en række parametre er identisk med brugergruppen – bortset fra at de ikke har gjort brug af lokal erhvervsfremme.
- *En spørgeskemaundersøgelse* blandt brugere af lokale erhvervsfremmeydelser i perioden 2015-17.

Den registerbaserede effektmåling viser, at den lokale erhvervsfremme har en betydelig og signifikant effekt på brugernes vækst og udvikling. Det gælder både i forhold til beskæftigelse og omsætning. Figur 1 på næste side viser således den gennemsnitlige mervækst hos brugerne i forhold til kontrolgruppen i de første to år efter brugen af lokal erhvervsfremme.

Boks 1. Kort om de anvendte brugertyper og ydelseskategorier

Vi har i analysen opdelt brugerne af lokal erhvervsfremme i tre grupper:

- **Førstartere** (personer der overvejer at starte virksomhed, men ikke har oprettet cvr-nummer endnu).
- **Iværksættere** (virksomheder der på tidspunktet for brug af lokal erhvervsfremme er max. tre år gamle).
- **Etablerede virksomheder** (virksomheder der er mere end tre år gamle).

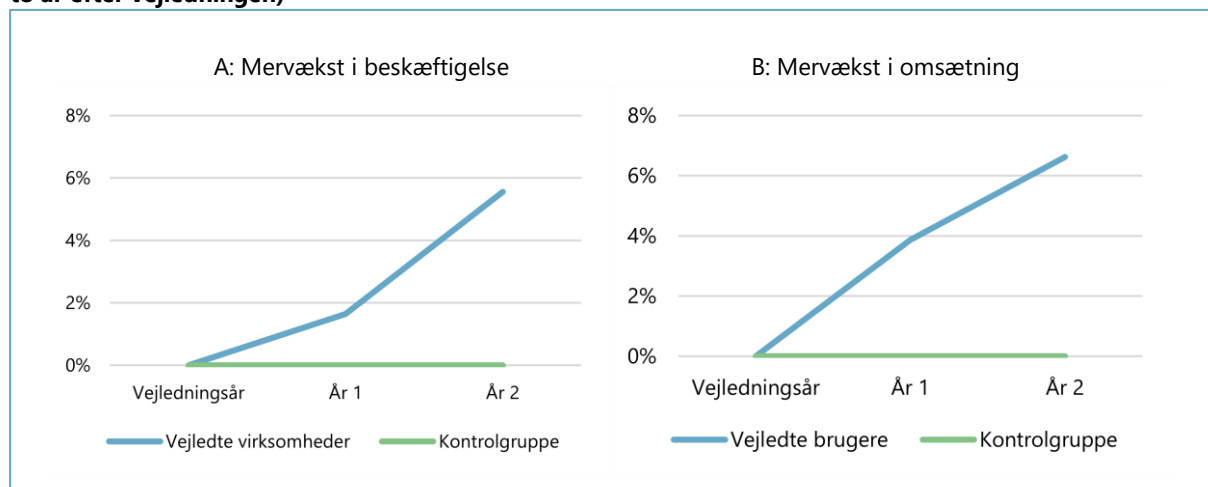
Herudover opererer vi i analysen med tre typer af erhvervsfremmeydelser:

- **Generel erhvervsfremme:** Korte vejledningsforløb eller arrangementer, der stilles til rådighed for en bred målgruppe af virksomheder, og hvor ressourceforbruget pr. virksomhed er relativt begrænset.
- **Fokuseret erhvervsfremme:** Mere dybdegående forløb/aktiviteter med fokus på bestemte temaer eller typer af erhverv. Det kan være individuel sparring inden for specifikke områder som generationsskifte eller rekruttering af arbejdskraft samt kollektive aktiviteter i form af faste netværk og kurser. Tematisk tager ydelserne afsæt i prioriterede områder i den lokale erhvervsfremmepolitik.
- **Erhvervsudvikling:** Bredere projekter, der 1) har mange deltagere eller 2) fokuserer på at styrke de lokale vækstbetingelser på områder, der kommer mange virksomheder til gode. Også her er afsættet prioriterede områder i den lokale erhvervsfremmepolitik.

¹ Se IRIS Group (2014); "De kommunale rammer for vækst og erhvervsudvikling". Udarbejdet for Erhvervs- og Vækstministeriet og KL.

² Heraf er ca. en tredjedel førstartere.

Figur 1. Gennemsnitlig mervækst hos brugere af lokal erhvervsservice i forhold til kontrolgruppe (de første to år efter vejledningen)

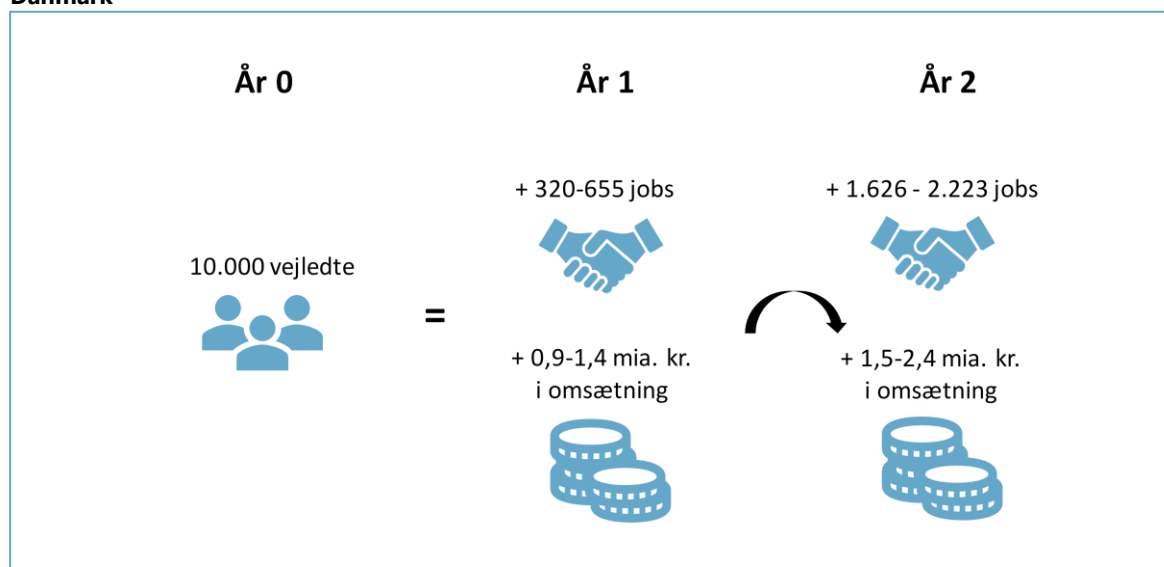
Kilde: Egne beregninger på basis af data fra lokale erhvervsfremmeoperatører og Danmarks Statistik. Note: De viste forskelle er for begge vækstparametre og år signifikante på et 95 pct. konfidensniveau. Dog er effekten i år 1 på beskæftigelsen kun signifikant på 90 pct. niveau.

På begge vækstsmål er væksten i brugergruppen betydeligt højere end i kontrolgruppen. I år 1 efter vejledningen er mervæksten i beskæftigelsen på ca. 1,6 procentpoint, mens den i år 2 er ca. 5,6 procentpoint. I år 1 er mervæksten på omsætningen 3,8 procentpoint, mens den i år 2 er 6,6 procentpoint.

De viste tal i figuren er gennemsnitstal. Nogle virksomheder opnår højere effekter, mens andre slet ikke opnår effekter af at bruge den lokale erhvervsservice. Men tages der udgangspunkt i gennemsnitstallene, kan det også beregnes hvor mange ekstra jobs, der samlet skabes hos brugerne på grundlag af deres deltagelse i aktiviteter under den lokale erhvervsservice.

Således illustrerer figuren neden for en beregning af den samlede effekt hos en årgang vejledte iværksættere og SMV'er på landsplan baseret på de opgjorte gennemsnitstal. Beregningen viser, at der efter to år er skabt i størrelsesordenen 1.600-2.200 flere jobs og en øget omsætning på 1,5-2,4 mia. kr. blandt de ca. 10.000 iværksættere og etablerede SMV'er, der årligt bliver vejledt i den lokale erhvervsservice i Danmark.

Figur 2. Beregnede effekter for en årgang vejledte iværksættere og SMV'er i den lokale erhvervsservice i Danmark

Kilde: IRIS Group

Vi har beregnet, at kommunerne max. bruger 200 mio. kr. på de aktiviteter, der er omfattet af den registerbase-rede effektmåling. Det kan dermed beregnes, at der efter to år er skabt 8-11 fuldtidsjobs for hver million kroner, at kommunerne bruger på lokal erhvervsservice.

Der eksisterer desværre ikke tilstrækkeligt gode data for *værditilvækst* på virksomhedsniveau. Det betyder, at der ikke kan gennemføres solide effektmålinger på værdiskabelse og produktivitet.

Værditilvæksten udgør ca. 36 procent af omsætningen blandt brugerne af lokal erhvervsservice. Hvis det forudsættes, at den procentvise effekt på værditilvæksten er den samme som på omsætningen, svarer det til, at værditilvæksten efter to år i alt er øget med 4,3-6,8 mio. kr. for hver mio. kr., at kommunerne bruger på erhvervsservice. Altså at afkastet af at bruge en krone på lokal erhvervsservice ligger i størrelsesordenen 4-7.

I beregningerne er der dog ikke taget højde for, at den lokale erhvervsfremme henviser til andre erhvervsfremmeaktører, og at en del af effekten kan henføres til aktører, som den lokale erhvervsservice henviser til. Det kan betyde, at de samlede udgifter til erhvervsfremme, der udgør grundlaget for effekterne, er større end 200 mio. kr.

Effekterne af den lokale erhvervsfremme er også belyst gennem *en spørgeskemaundersøgelse*, som 15 kommuner indtil videre har deltaget i. Næsten 1.500 førstartere, iværksættere og etablerede SMV'er har svaret på spørgeskemaet.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at et betydeligt flertal af både førstartere, iværksættere og SMV'er vurderer, at de opnår positive effekter på kompetenceudvikling og forretningsgrundlag. Analysen viser også, at virksomhederne ofte oplever positive effekter på flere områder (fx kompetencer inden for strategi, salg, drift, kapitalfremskaffelse, mv.). Der er dog også knapt en tredjedel af brugerne, der ikke eller kun i begrænset grad drager nytte af aktiviteterne.

I tabellen neden for har vi kort opsummeret hovedkonklusionerne fra spørgeskemaundersøgelsen – opdelt på de tre målgrupper i den lokale erhvervsfremmeindsats. Det fremgår, at omtrent de samme andele af de tre brugergrupperne får styrket kompetencerne, når de gør brug af lokal erhvervsfremme.

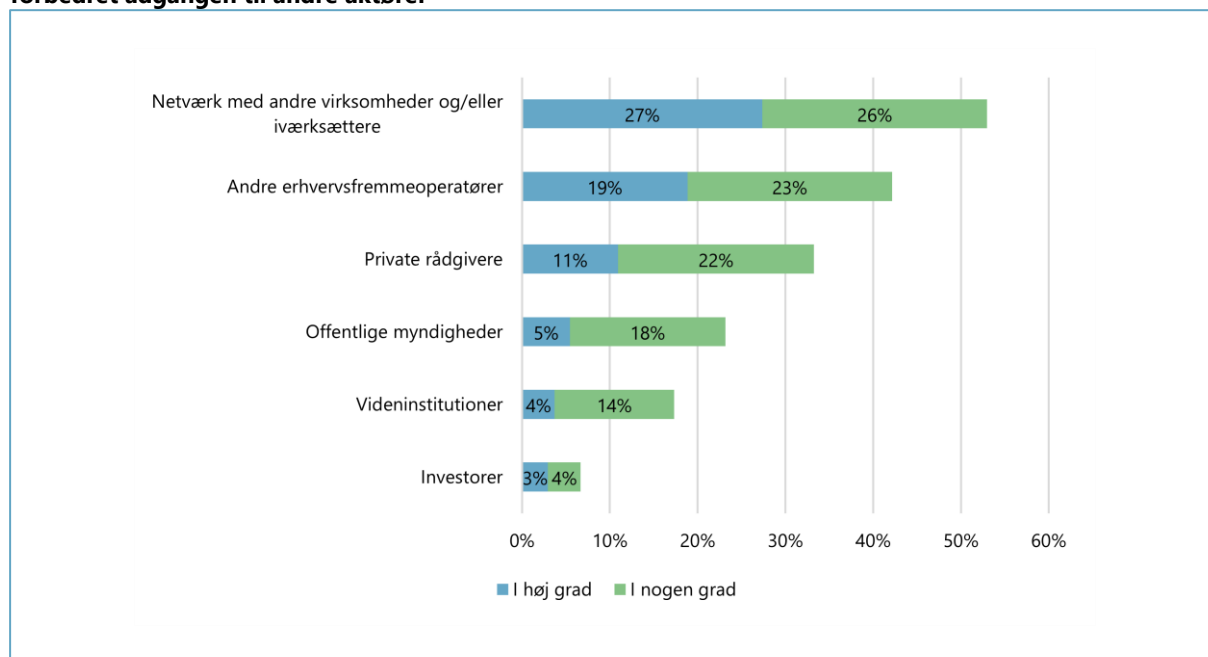
Tabel 1. Hovedresultater af spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme

	Hovedresultater	Specifikke områder, hvor mange oplever effekter
Førstartere	<ul style="list-style-type: none"> 81 % af alle førstartere angiver, at vejledningen i den lokale erhvervsservice skaber afklaring og et bedre opstartsgrundlag. 	<ul style="list-style-type: none"> 67 % af førstarterne får afklaret styrker og svagheder ved deres forretnings-sidé. 56 % førstartere angiver, at de får af-dækket ikke-erkendte udfordringer.
Iværksættere	<ul style="list-style-type: none"> 74 % af alle iværksættere får styrket kompetencer eller forretnings-grundlag, når de bruger <i>generel er-hvervsservice</i>. Inden for <i>fokuseret er-hvervsservice</i> er andelen endnu hø-jere. 	<ul style="list-style-type: none"> 61 % af iværksætterne får styrket deres strategi og forretningskoncept. 49 % får styrket kompetencer inden for salg og marketing.
Etablerede virksomheder	<ul style="list-style-type: none"> 70-80 % af alle SMV'er får styrket kompetencer og forretningsgrund-lag, når de gør brug af lokal er-hvervsservice. 85 % af alle virksomheder oplever værdiskabelse, når de deltager i lo-kale erhvervsudviklingsprojekter. 	<ul style="list-style-type: none"> Mange SMV'er får styrket 1) adgang til nye markeder/kunder og 2) intern drift og processer. Et flertal af virksomheder (knapt 60 %), der deltager i erhvervsudviklingsaktivi-teter, får styrket deres netværk til an-dre virksomheder.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme.

De lokale erhvervsfremmeoperatører spiller også en væsentlig rolle som indgang til andre aktører (fx private rådgivere og andre erhvervsfremmeoperatører som væksthuse, Eksportrådet, mv.). Det afspejler sig i, at en betydelig del af brugerne oplever at få styrket deres adgang til andre aktører gennem ydelserne i den lokale erhvervs-service. Det fremgår af figur 3.

Figur 3. Andel etablerede virksomheder, der angiver, at brugen af den lokale erhvervsfremme har forbedret adgangen til andre aktører

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=259.

Figuren viser, at lidt over 40 pct. af brugerne oplever en forbedret adgang til andre erhvervsfremmeoperatører. Ca. en tredjedel får styrket adgangen til private rådgivere. Samtidig er der en stor gruppe af brugere, der gennem den lokale erhvervsfremme oplever at få styrket netværket til andre virksomheder. Det sidste skyldes bl.a., at netværk og fælles arrangementer er en vigtig del af den lokale erhvervsfremmes DNA.

Analysen viser også, at brugerne af lokal erhvervsfremme i højere grad end ikke-brugere gør brug af erhvervsfremmetilbud på regionalt og nationalt niveau – efter at de har gjort brug af lokal erhvervsfremme. Det resultat understreger, at den lokale erhvervsfremme spiller en vigtig rolle som indgang til andre erhvervsfremmeaktører. Men analysen viser dog også, at der er betydelige forskelle på dette område, og at nogle kommunale erhvervsfremmeoperatører formår at hjælpe en meget høj andel af brugerne videre i erhvervsfremmesystemet.

2. BAGGRUND OG METODE

2.1. Indledning

Hidtil har vores viden om effekterne af den lokale erhvervsfremme været begrænset. Både på landsplan og i de enkelte kommuner.

Det skyldes, at evalueringspraksis har varieret på tværs af kommuner. Men også at den lokale erhvervsfremme varierer en del i indhold og karakter, da kommunerne tilpasser indsatsen til lokale behov og udfordringer. Der har manglet fælles standarder og metoder til effektmåling, der favner den lokale variation.

KL tog derfor i 2017 initiativ til et fælles udviklingsarbejde, der havde som ambition at udvikle en fælles metode til at effektvurdere den lokale erhvervsfremmeindsats i Danmark.

Udviklingsarbejdet er gennemført i et samarbejde med IRIS Group, der også har stået for den dataindsamling, der ligger til grund for analyserne i dette papir.

I udviklingsarbejdet har undervejs deltaget ca. 20 kommuner, der har bidraget med viden om lokale erhvervsfremmeaktiviteter, herunder aktiviteternes formål og forventninger til værdiskabelsen. Resultatet er en metode og et værktøj, som dækker de fleste aktiviteter og formål i den lokale erhvervsfremme på tværs af landet.

Værktøjet omfatter aktiviteter, hvor kommunernes erhvervsfremmeoperatører har mulighed for at registrere deltagerne. Det er nødvendigt for at kunne analysere den økonomiske udvikling blandt brugerne og for at kunne indhente svar på spørgeskemaer.

Deltagerne registreres i de fleste erhvervsfremmeaktiviteter, men ikke i alle. Fx omfatter erhvervsfremme i nogle kommuner tiltag, der retter sig bredt mod at styrke rammerne for at drive virksomhed – eksempelvis gennem udvikling af nye uddannelser eller tiltrækning af arbejdskraft. Denne form for aktiviteter er ikke omfattet af værktøjet. Det samme gælder korte arrangementer i form af fx gå-hjem-møder, hvor deltagerne ikke registreres, og hvor formålet primært er at inspirere, uden at der arbejdes med behov og udfordringer i den enkelte virksomhed³.

Herudover fokuserer værktøjet på erhvervsøkonomiske effekter i form af bedre kompetencer, styrket forretningsgrundlag, styrket innovation, internationalisering, vækst, mv.

I nogle kommuner er formålet bredere⁴. Det kan også være en ambition at undgå konkurser, få ledige i arbejde, skabe livskvalitet for personer med iværksætterdrømme, mv. Sådanne mere bløde mål kræver andre måleværktøjer og er mest et lokalt anliggende at evaluere.

Deltagelsen i effektmålingen

Værktøjet til effektmåling af lokal erhvervsfremme består af to dele. En national, registerbaseret effektmåling og en spørgeskemaundersøgelse. Hvor den første del alene indgår i grundlaget for den nationale måling, har ambitionen med spørgeskemaundersøgelsen både været at opgøre effekter nationalt og at skabe grundlag for evaluering og effektvurdering i den enkelte kommune⁵.

³ De korte arrangementer fungerer dog ofte som indgang til fx individuel vejledning eller andre aktiviteter. På den måde er en stor del af deltagerne omfattet af effektmålingen.

⁴ Se notatet "Hvad er lokal erhvervs politik og erhvervsfremme", udarbejdet af IRIS Group for KL.

⁵ Alle kommuner, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, har fået en individuel rapport, hvor egne resultater er holdt op mod et gennemsnit af de øvrige kommuners resultater.

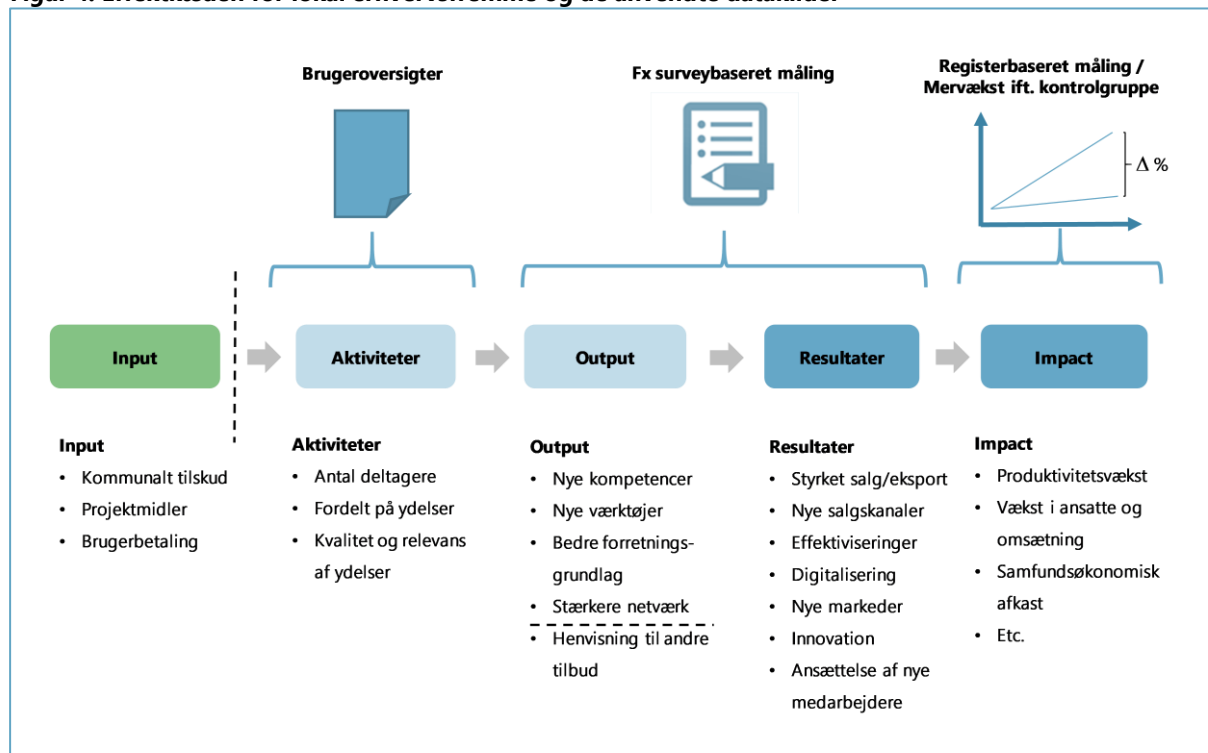
I alt har 46 kommuner bidraget med data til brug for den registerbaserede effektmåling, og i 2017/18 har 16 kommuner valgt at deltage i spørgeskemaundersøgelsen⁶. Ambitionen er at gennemføre undersøgelsen løbende. Flere kommuner, der ikke har deltaget i den første måling, har tilkendegivet, at de forventer at tilslutte sig i de kommende år.

2.2. Metode

Den nationale effektmåling baserer sig på internationale standarder for effektevaluering af erhvervsfremme.

Vi har i samarbejde med de kommuner, der har deltaget i udviklingsarbejdet, opstillet effektkæder for de mange forskellige typer af virkemidler i den lokale erhvervsfremme. Effektkæderne redegør for hvert virkemiddels virkemåde og specificerer, hvordan indsatsen forventes at skabe effekt hos brugerne. Figur 4 illustrerer den overordnede effektkædetilgang, som danner udgangspunkt for effektmålingen. Samtidig viser figuren øverst de datakilder, vi har benyttet i de forskellige dele af effektkæden.

Figur 4. Effektkæden for lokal erhvervsfremme og de anvendte datakilder

Kilde: IRIS Group

Effektkæden består som vist af fem led:

- *Input* er de midler, som anvendes på lokal erhvervsfremme. De kommer fra kommunale tilskud og andre indtægter, fx ydelser med gebyr/brugerbetaling og medlemsbidrag fra virksomhederne i de kommuner, hvor operatøren er et lokalt erhvervsråd. Inden for erhvervsudviklingsprojekter modtager nogle kommuner og lokale erhvervsfremmeoperatører også midler fra vækstfora.

Der er ikke foretaget en selvstændig opgørelse af input i denne analyse. En nyere analyse har opgjort, at kommunerne i 2016 i alt budgetterede med 624 mio. kr. på erhvervsfremmeaktiviteter, hvoraf ca. 100

⁶ En enkelt kommune (Vejle) har dog først fået gennemført undersøgelsen på et tidspunkt, der gør, at resultaterne ikke indgår i analyserne i denne rapport.

mio. kr. blev anvendt til basisfinansiering af væksthuses aktiviteter⁷. De samlede kommunale bruttoudgifter til lokal erhvervsfremme udgør således ca. 525 mio. kr.

- *Aktiviteter* er de konkrete ydelser, som udbydes til førstartere, iværksættere og virksomheder. Vi har i den nationale måling opgjort antal registrerede brugere fordelt på aktivitetstyper. Mange kommuner opererer selv med aktivitetsmål, der fx kan være antallet af brugere af de forskellige ydelser, og hvor stor en andel af målgruppen, der gør brug af de forskellige ydelser.
- *Output* er de effekter, som opnås umiddelbart efter deltagelsen i lokale erhvervsfremmeydelser. Output kan fx være, at brugerne opnår nye indsigter og nye kompetencer, der styrker deres forretningsgrundlag. Et vigtigt output er også, at virksomheder – efter behov – bliver henvist til privat rådgivning eller anden relevant erhvervsfremme (se afsnit 4 og afsnit 6).
- *Resultater*⁸ er konkrete, værdiskabende forandringer i virksomheden, der følger af de umiddelbare effekter. Resultater kan fx være styrket nye kunder, udvikling af nye salgskanaler og styrket drift (se afsnit 4).
- *Impact* er effekterne på virksomheders økonomiske præstationer og på samfundsøkonomien. Det vedrører bl.a. effekter på omsætning, vækst i antal medarbejdere og produktivitet. Grundet kvaliteten af data på virksomhedsniveau vedr. værditilvækst er det desværre kun muligt at kortlægge effekter på omsætning og beskæftigelse i denne analyse.

Som det også fremgår af figuren, benytter vi tre typer af data som grundlag for analysen:

- Opgørelsen af aktiviteter baserer sig på brugerlister fra de lokale erhvervsfremmeoperatører med 1) cvr-numre for de virksomheder, der har deltaget i aktiviteterne, 2) mailadresser for alle registrerede førstartere og virksomheder.
- Opgørelsen af output og resultater baserer sig på spørgeskemaer udsendt til førstartere, iværksættere og virksomheder, der har deltaget i lokale erhvervsfremmeaktiviteter i perioden januar 2015 til juni 2017⁹.
- Opgørelsen af impact baserer sig på registerdata fra Danmarks Statistik kombineret med cvr-data fra brugerlisterne fra de lokale erhvervsfremmeoperatører.

⁷ Se McKinsey m.fl. (2016); "Eftersyn af erhvervsfremmeindsatsen"

⁸ Kaldes typisk "outcome" i evalueringsteorien.

⁹ Der er anvendt spørgeskemaer tilpasset brugertype (førstartere, iværksættere og virksomheder) og aktivitetstype.

3. AKTIVITETER

3.1. Virkemidler i den lokale erhvervsfremme

Lokale erhvervsfremmeaktiviteter er en del af værktøjskassen i kommunernes samlede erhvervspolitiske indsats. Den lokale erhvervsfremme kan inddeles i tre hovedgrupper af aktiviteter¹⁰.

Den generelle erhvervsservice, der er kendetegnet ved kortvarige aktiviteter, der typisk stilles til rådighed for alle typer af førstartere, iværksættere og SMV'er. Målet er typisk en kort vejledning eller problemafklaring, der kan suppleres med henvisning til fx private rådgivere eller specialiserede erhvervsfremmeaktører (fx væksthuse).

Generel erhvervsservice kan omfatte alt fra telefonsamtaler til et forløb bestående af flere møder, hvor et behov eller en udfordring afdækkes. Hertil kommer korte arrangementer (fx gå-hjem-møder) og generelle informationsmøder for førstartere og iværksættere, jf. figuren neden for.

Fokuseret erhvervsservice er forløb, hvor tilbuddene om sparring og vejledning går dybere end i den generel erhvervsservice. Der fokuseres her på bestemte målgrupper eller erhverv, der vurderes at have stor betydning for vækst og beskæftigelse i den enkelte kommune. Udgangspunktet kan både være særlige potentialer og vækstudfordringer i erhverv, der har særlig fokus i den lokale erhvervs politik.

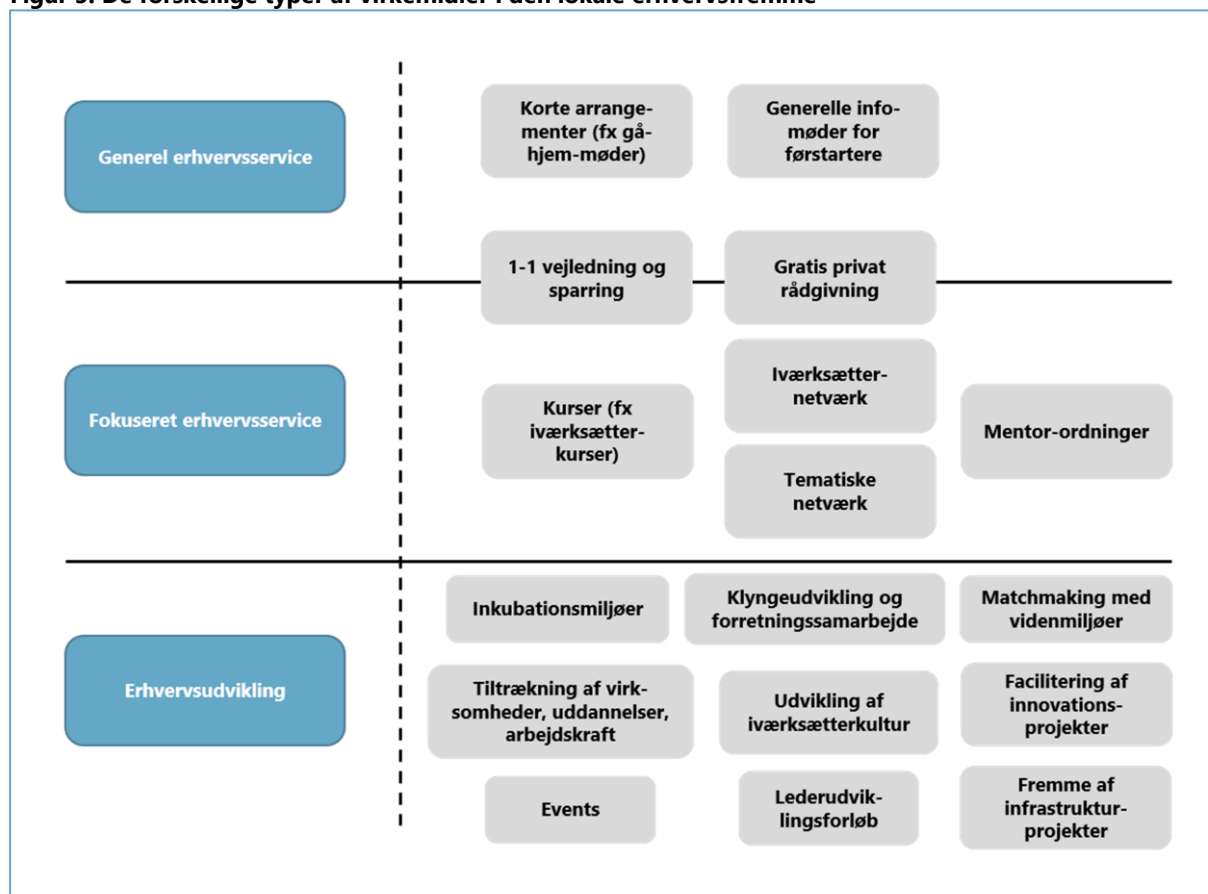
Den fokuserede erhvervsservice er typisk karakteriseret ved, at der ansættes personer med særlige kompetencer i den lokale erhvervsfremme. Det kan være personer med særlig sektor- eller brancheindsigt eller kompetencer inden for specifikke fagområder (fx generationsskifte eller vidensamarbejde). Hertil kommer netværkskompetencer i relation til at facilitere netværk, idet netværk er en del af værktøjskassen i den fokuserede erhvervsservice, jf. figuren neden for.

Erhvervsudvikling er projektaktiviteter inden for områder, der – lige som fokuseret erhvervsservice – har stor prioritet i den lokale erhvervs politik. Der er her tale om bredere udviklingsprojekter, der retter sig mod at forbedre erhvervs vilkår, der har betydning for mange virksomheder. Nogle erhvervsudviklingsaktiviteter er deltagerbaserede (fx facilitering af forretningssamarbejde mellem virksomheder i en bestemt klynge), mens andre fokuserer på udvikling af lokale rammebetingelser, der kommer mange virksomheder til gode (fx tiltrækning af uddannelser og arbejdskraft). Projekterne gennemføres ofte i samarbejde med fx videninstitutioner, andre kommuner, private aktører mm. De falder typisk inden for områder, som rækker ud over fx væksthuses mere snævre målgruppe, og som har stor betydning lokalt.

De tre typer af aktiviteter gør brug af forskellige typer af virkemidler. I figuren på næste side har vi illustreret typiske virkemidler under hver af de tre aktivitetstyper.

¹⁰ Ud erhvervsfremmeaktiviteter indgår der også andre virkemidler i de lokale erhvervspolitiske strategier. Det gælder bl.a. myndighedsbetjening, byudvikling, fysisk planlægning (herunder udlægning af arealer til erhverv) og intelligent offentlig efterspørgsel. På det sidste område (intelligent offentlig efterspørgsel) arbejder en del kommuner med indsatser, der både iværksættes som led i 1) at realisere mål i lokalplanen, 2) at understøtte innovation i relevante erhverv.

Figur 5. De forskellige typer af virkemidler i den lokale erhvervsfremme

Kilde: IRIS Group

Figuren viser, at de lokale erhvervsfremmeoperatører anvender en vifte af virkemidler¹¹. De omfatter både 1-1 vejledning/sparring, kollektive aktiviteter som netværk og kurser, informationsaktiviteter samt facilitetering af projektaktiviteter og events. Specielt inden for erhvervsudvikling er værktøjskassen bred, hvilket afspejler, at udfordringer og behov varierer en del på tværs af kommuner.

Mange af ydelserne trækker også på andre ressourcer i lokalområdet – fx erfarne forretningsfolk (der fx bidrager som mentorer), lokale videninstitutioner, private rådgivere, der tilbyder gratis ydelser, mv. En vigtig del af den lokale erhvervsfremmes DNA er således, at den netop er lokal og formår at gøre brug af og udnytte de lokale ressourcer.

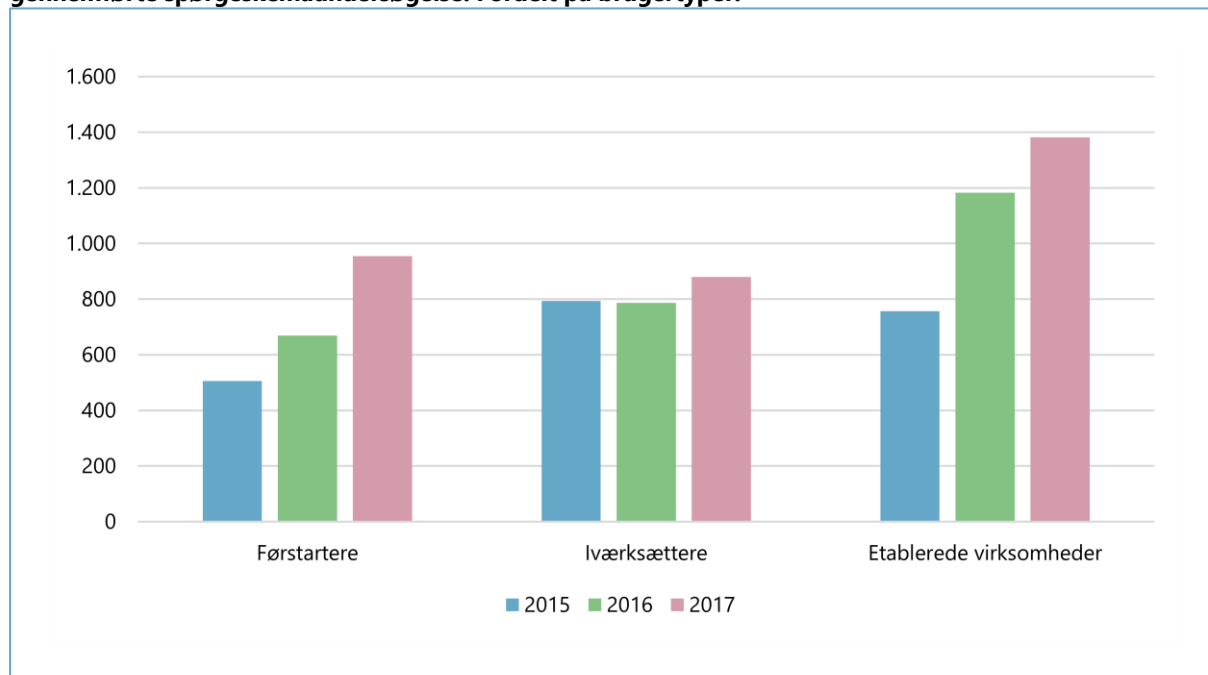
De fleste af aktiviteterne i figuren er omfattede af effektevalueringen, da det er aktiviteter, hvor deltagerne registreres. Det gælder dog ikke korte arrangementer under generel erhvervsservice samt tiltrækning, iværksætterkultur, events og fremme af infrastrukturprojekter under erhvervsudvikling. Disse aktiviteter's effekter er således ikke belyst i denne rapport.

¹¹ Det skal understreges, at få kommuner gør brug af alle de viste virkemidler.

3.2. Profil af brugerne

I figuren neden for har vi vist sammensætningen af brugerne i de kommuner¹², der indgår i den gennemførte spørgeskemaundersøgelse (og derfor har bidraget med nye brugerdata til brug for denne analyse). Der er skelnet mellem førstartere, iværksættere og etablerede virksomheder (mindst tre år gamle)¹³.

Figur 6. Antal brugere af lokal erhvervsfremme 2015-2017 i de 15 kommuner, der indgår i den gennemførte spørgeskemaundersøgelse. Fordelt på brugertyper.

Kilde: Erhvervsfremmeoperatører.

Figuren viser, at samlet ca. 3.200 personer og virksomheder¹⁴ gjorde brug af lokal erhvervsfremme i 2017 i de 15 kommuner. Den største brugergruppe er etablerede virksomheder, men generelt er de tre grupper nogenlunde lige store. Samtidig har væksten i brugen af lokal erhvervsfremme været størst blandt førstartere og etablerede virksomheder.

Tabel 1 viser, hvordan brugerne af lokal erhvervsfremme i disse kommuner i 2016 fordelte sig på de forskellige hovedtyper af lokal erhvervsfremme (for de kommuner hvor brugerne var opdelt på hovedtyper).

¹² Fredensborg, Frederikssund, Guldborgsund, Holbæk, Holstebro, Lejre, Lolland, Norddjurs, Næstved, Odsherred, Randers, Rudersdal, Syddjurs, Aalborg og Aarhus Kommuner.

¹³ For 2017 har vi modtaget brugeroplysninger for første halvdel af året, og vi har her antaget, at antallet af brugere i anden halvdel af 2017 på de forskellige områder svarer til første halvdel. Der er således tale om en prognose for 2017.

¹⁴ Det svarer til opregnet til ca. 20.000 på landsplan. En analyse fra 2014 konkluderede, at ca. 18.600 personer og virksomheder gjorde brug af erhvervs-service. Hertil kommer erhvervsudvikling.

Tabel 1. Fordeling af brugere af erhvervsfremmeydelser på aktivitetstyper 2016 (15 kommuner)

	Generel erhvervs- service	Fokuseret erhvervs- service	Erhvervsudvikling	I alt
Førstartere	669			669
Iværksættere	682	61	15	758
Etablerede virksomheder	715	326	135	1.176
I alt	2.066	387	150	2.603

Kilde: Erhvervsfremmeoperatører.

Note: Tallene for iværksættere og etablerede virksomheder under generel og fokuseret erhvervs-service er baseret på data fra 15 kommuner grundet manglende information om fordelingen af brugere i en af kommunerne.

Tabellen viser, at flest brugere gjorde brug af generel erhvervs-service, og at brugen af generel erhvervs-service er nogenlunde ligeligt fordelt på de tre forskellige brugertyper. Den største brugergruppe indenfor fokuseret erhvervs-service er etablerede virksomheder, som udgjorde 84 pct. af det samlede antal brugere under denne aktivitetstype. Færrest brugere er registreret under erhvervsudviklingsaktiviteter, og ikke overraskende er etablerede virksomheder den primære brugergruppe her. Det skal her bemærkes, at kun 5 ud af de 15 kommuner udbød erhvervsudviklingsaktiviteter, hvor brugere blev registreret. Samtidig er det vigtigt at understrege, at en del erhvervsudviklingsaktiviteter som nævnt fokuserer på at udvikle lokale rammebetingelser, som kan komme mange virksomheder til gode. Tallene i tabellen er således *ikke* udtryk for, at målgruppen for erhvervsudviklingsaktiviteter nødvendigvis er snævrere for de to øvrige aktivitetstyper.

I forhold til den samlede bestand af aktive virksomheder i de medvirkende kommuner, svarer tallene til, at ca. 4 pct. af iværksætterne deltog i lokal erhvervsfremme i 2016. Det samme gælder knapt en pct. af de etablerede virksomheder.

Endelig har vi i tabel 2 sammenlignet brugere af lokal erhvervsfremme med den samlede gruppe af aktive virksomheder i Danmark. Dette er gjort med afsæt i data for de i alt 46 kommuner, der indgår i den registerbaserede effektmåling (se afsnit 5). Tabellen omfatter således brugere fra flere kommuner end tabel 1 samtidig med, at tabellen er baseret på en lidt ældre periode (2012-14) end de ovenstående oplysninger.

Table 2. Sammenligning af brugere af lokal erhvervsfremme i 2012-15 med alle danske virksomheder på en række nøgleparametre

	Brugere af lokal erhvervsfremme	Alle danske virksomheder
Andel iværksættere	0,39	0,25
Alder (år) (median)	6,00	8,00
Antal ansatte (median)	2,88	1,00
Omsætning i mio. kr. (median)	3,64	1,17
Andel med eksport	0,29	0,11
Andel ansatte over 40 år	0,57	0,67
Andel med erhvervsfaglig grunduddannelse	0,52	0,50
Andel med videregående uddannelse	0,22	0,21

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Regnskabsstatistikken, Danmarks Statistik.

Note: Gruppen af alle danske virksomheder er afgrænset til virksomheder med højst 250 ansatte og med en omsætning svarende til mindst et halvt årsværk. Tallene er baseret på et ubalanceret panel for perioden 2012-2015. Det gennemsnitlige antal brugere identificeret i Regnskabsstatikken i perioden 2012-2015 er 2.084 brugere om året, mens den gennemsnitlige årlige danske virksomhedspopulation for perioden er knap 290.000 virksomheder.

Tabellen viser, at brugergruppen gennemsnitligt set er yngre end alle danske virksomheder, bl.a. fordi andelen af iværksættere er højere end for den samlede danske virksomhedspopulation. Brugergruppen har i gennemsnit også flere ansatte og en højere omsætning, hvilket måske kan virke lidt overraskende i lyset af, at der netop er en overvægt af unge virksomheder. Det afspejler formentlig, at personer med ambitioner om at skabe en virksomhed med flere eller mange ansatte i højere grad benytter lokal erhvervsfremme end fx iværksættere, der primært satser på selvbeskæftigelse. Dette afspejler sig også i, at en større andel af brugerne har eksport.

Brugerne har også i gennemsnit et lidt højere uddannelsesniveau. Men på dette punkt er forskellen meget lille.

Det er dog vigtigt at understrege, at der er tale om gennemsnitstal. Den lokale erhvervsfremme retter sig i udgangspunktet mod alle iværksættere og virksomheder, og der er da også stor variation i profilen i mange af kommunerne.

4. EFFEKTER PÅ KOMPETENCER OG VÆRDISKABELSE

4.1. Indledning

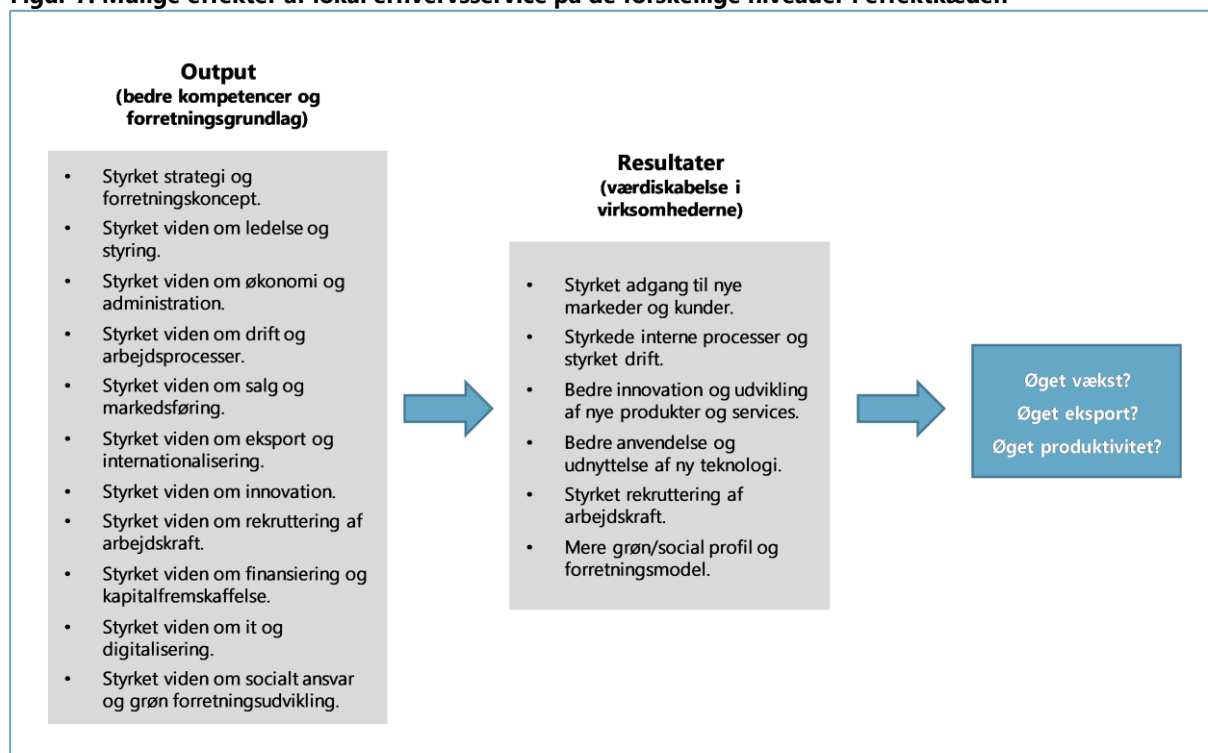
For at være sikker på at få et dækkende billede af den potentielle værdiskabelse i den lokale erhvervsfremme har vi afholdt to workshops (gennemført i foråret 2017) med deltagelse af ledere af lokale erhvervsfremmeoperatører fra en række forskellige kommuner.

På disse workshops har vi afdækket, hvad operatørerne selv forventer, at brugerne får ud af at anvende de ydelser, der udbydes i de enkelte kommuner. Det har ført til en samlet bruttoliste over mulige output (de umiddelbare effekter af ydelserne) og mulige resultater (værdiskabende forandringer i virksomhederne på lidt længere sigt).

Det skal understreges, at både mål og indhold af ydelserne varierer mellem kommunerne og på tværs af de aktiviteter, der udbydes i den enkelte kommune. Samtidig varierer behov og formål med at gøre brug af erhvervsfremme på tværs af virksomheder.

Listen skal derfor opfattes som en liste over mulige effekter – og ikke en liste, hvor der i udgangspunktet er forventninger om, at hovedparten af brugerne skal opnå effekter på de enkelte områder. Neden for er som eksempel vist listen over effektområder for *erhvervsserviceydelser* (generel og fokuseret erhvervs-service under ét), der er rettet mod iværksættere og SMV'er. Der er udarbejdet tilsvarende lister for erhvervsudvikling og for erhvervs-serviceydelser udbudt til førstartere.

Figur 7. Mulige effekter af lokal erhvervs-service på de forskellige niveauer i effektkæden

Kilde: IRIS Group – baseret på workshops med deltagelse af lokale erhvervsfremmeoperatører.

Som det fremgår, skelnes der mellem 11 mulige, umiddelbare effekter i form af forbedringer i de deltagende virksomheders kompetencer og forretningsgrundlag. De spænder fra effekter på ledelse og strategi til styrkede kompetencer inden for en række konkrete funktioner som økonomi/administration, drift, salg/marketing, eksport, innovation og rekruttering.

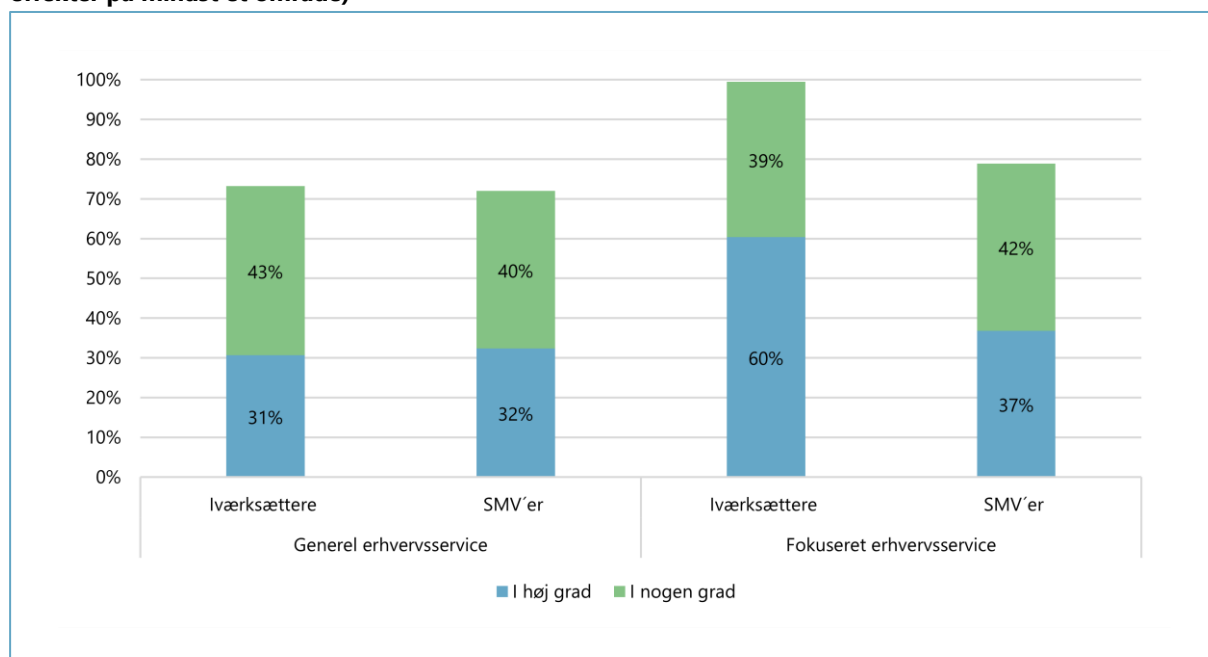
På resultatsiden skelnes der mellem seks typer af effekter, der relaterer sig til henholdsvis markedsadgang, interne processer, innovation, teknologi, rekruttering og grøn forretningsudvikling. Dette er således udtryk for mulige forbedringer i virksomhedernes konkurrenceevne, der relaterer sig til de kompetencer, der er opbygget via ydelserne i den lokale erhvervsservice.

Det er vigtigt at understrege, at den lokale erhvervsfremmes rolle ikke er at opbygge specialistviden inden for disse områder. Den er i højere grad at bistå med problemafklaring og henvise til rådgivere og erhvervsfremmetører, der kan bistå på de områder, hvor virksomheden har udfordringer. Derfor kan output tolkes som de indsigter og selverkendelser, som virksomhederne opnår ved forløb i den lokale erhvervsservice. Mens resultaterne i nogle tilfælde først vil blive skabt, når virksomhederne gør brug af de aktører, som den lokale erhvervsservice eventuelt henviser til.

4.2. Værdiskabelse inden for erhvervsservice

Figuren neden for viser hvor stor en andel af brugerne af lokal erhvervsservice, der angiver, at ydelserne har positive effekter på deres kompetencer og forretningsgrundlag (output). Figuren viser hvor stor en andel af henholdsvis iværksættere og etablerede virksomheder, der i høj eller i nogen grad oplever effekter på mindst et af de områder, der blev vist i figur 7 oven for.

Figur 8. Den lokale erhvervsservice' effekter på kompetencer og forretningsgrundlag (andel der angiver effekter på mindst ét område)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=346/290/69/194¹⁵.

Figuren viser, at mindst 70 pct. af virksomhederne på tværs af brugergrupperne angiver, at ydelserne fører til styrkede kompetencer eller bedre forretningsgrundlag. Effekterne er tilsyneladende størst inden for fokuseret erhvervsservice, hvor forløbene som nævnt går lidt dybere end i den generelle erhvervsservice. På dette område er der også flere, der i høj grad oplever effekter. Specielt blandt iværksættere er effekterne på kompetencerne positive inden for fokuseret erhvervsservice.

¹⁵ N (antal besvarelser) er i analysen angivet i samme rækkefølge som data i figurene. Det første N er således antallet af iværksættere inden for generel erhvervsservice, osv.

Tabellen neden for viser på hvilke konkrete områder, at brugerne angiver positive effekter. I tabellen er generel og fokuseret erhvervsservice slået sammen.

Tablet 3. Den lokale erhvervsservice' bidrag til udvikling af kompetencer og forretningsgrundlag på konkrete områder (andel der svarer i høj eller nogen grad)

Styrkede kompetencer inden for....	Iværksættere	SMV'er
Styrket strategi og forretningskoncept	61%	51%
Styrket viden om ledelse og styring	32%	31%
Styrket viden om økonomi og administration	32%	24%
Styrket viden om drift og arbejdsprocesser	32%	30%
Styrket viden om salg og markedsføring	49%	41%
Styrket viden om eksport og internationalisering	17%	13%
Styrket viden om innovation	34%	30%
Styrket viden om rekruttering af arbejdskraft	15%	26%
Styrket viden om kapitalfremskaffelse og finansiering	29%	15%
Styrket viden om IT og digitalisering	21%	19%
Styrket viden om socialt ansvar	18%	21%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=326/264.

Tabellen viser, at det især er inden for strategi, forretningsudvikling, salg og markedsføring, at den lokale erhvervsservice bidrager til kompetenceopbygning. Det gælder især iværksætterne.

Men også inden for drift, ledelse, innovation og økonomistyring er der en betydelig andel, der i høj eller nogen grad får styrket deres kompetencer og forretningsgrundlag gennem ydelserne. Det gælder på disse områder ca. 1/3 af brugerne.

Der er således mange virksomheder, der angiver, at de har opnået effekter på flere områder. Vi har beregnet, at blandt de virksomheder, der oplever effekter på mindst ét område, angiver virksomhederne i gennemsnit (på tværs af iværksættere og SMV'er), at de har realiseret effekter på 4,0 områder.

Det samlede billede er således:

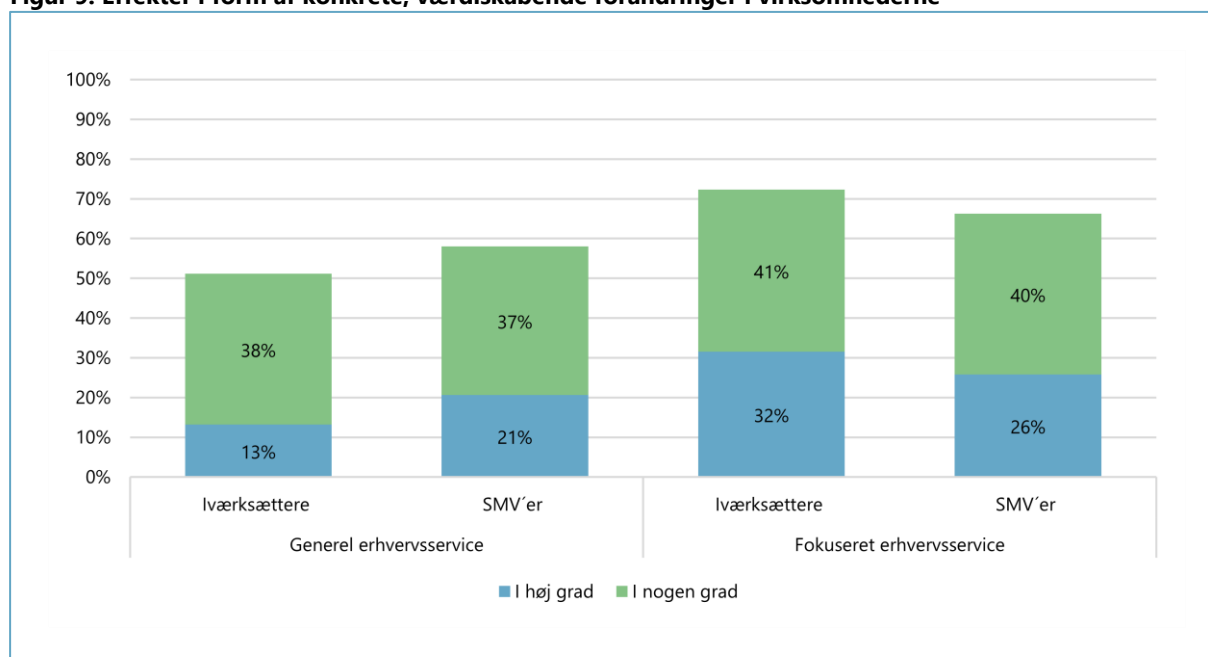
- At cirka 3/4 af brugerne i høj eller nogen grad opnår effekter på kompetencer og forretningsgrundlag, mens cirka 1/4 kun i mindre grad eller slet ikke oplever effekter.
- At de brugere, der angiver positive effekter, typisk får styrket kompetencer og forretningsgrundlag på flere områder.

Virksomhederne er i spørgeskemaundersøgelsen også blevet bedt om at vurdere de konkrete resultater i virksomhederne. Det vil sige, om de opnåede kompetencer fører til konkrete, værdiskabende effekter i virksomhederne. Som nævnt vil dette i en række tilfælde kræve, at virksomhederne gør brug af fx private rådgivere eller andre erhvervsfremmeaktører (fx væksthuse), som den lokale erhvervsfremmeoperatør henviser til.

Det kan samtidig for nogle virksomheder være lidt svært at svare på dette spørgsmål, da der kan gå tid før, at nye kompetencer bliver omsat i konkrete tiltag i virksomhederne inden for fx drift, innovation og teknologianvendelse.

Figur 9 viser således andelen, der enten har eller forventes at realisere konkrete, værdiskabende forbedringer i virksomheden på mindst et område (som følge af et forløb i den lokale erhvervsservice). Igen er der skelnet mellem generel og fokuseret erhvervsservice.

Figur 9. Effekter i form af konkrete, værdiskabende forandringer i virksomhederne

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=282/241/66/184.

Figuren viser, at de styrkede kompetencer i høj eller nogen grad fører til værdiskabende forandringer i lidt over halvdelen af de vejledte virksomheder i den generelle erhvervsservice. Det samme gælder lidt over 2/3 af de virksomheder, der gør brug af fokuseret erhvervsservice. Der er også en større andel, der i høj grad oplever effekter inden for den fokuserede erhvervsservice (især blandt iværksættere). Som nævnt hænger dette formentlig sammen med, at den fokuserede erhvervsservice ofte går lidt dybere i sparringen og problemafklaringen.

Inden for den generelle erhvervsservice er der en tendens til lidt mere positive effekter blandt de etablerede virksomheder. Her springer det også i øjnene, at kun 13 pct. af iværksætterne angiver, at de i høj grad realiserer effekter af vejledningen.

Dette kan dog meget vel hænge sammen med, at den vigtigste umiddelbare effekt blandt iværksættere som vist i tabel 3 er styrket strategi og forretningskoncept. Det kan være svært at angive konkrete, værdiskabende forbedringer knyttet til dette, fordi en styrket strategi mere handler om den overordnede forretningsudvikling og forretningsfokus, der ikke nødvendigvis direkte kan henføres til konkrete, værdiskabende forbedringer.

Tabel 4 viser på hvilke områder, at brugerne angiver, at forløbet fører til konkrete, værdiskabende forandringer. Som i tabel 3 er generel og fokuseret erhvervsservice slået sammen.

Tabel 4. Den lokale erhvervsservice' effekter på konkrete områder (andel der svarer i høj eller nogen grad)

Positive effekter inden for...	Iværksættere	SMV'er
Adgang til nye markeder og kunder	33%	35%
Interne processer og styrket drift	25%	36%
Innovation og udvikling af nye produkter og services	23%	27%
Anvendelse og udnyttelse af ny teknologi	13%	20%
Rekruttering af arbejdskraft	10%	16%
Grøn og/eller social profil og forretningsmodel	11%	15%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=574/488.

Det fremgår, at flest virksomheder realiserer positive effekter i form af adgang til nye kunder og markeder, hvilket hænger godt sammen med de områder, der dominerede under kompetencer og forretningsgrundlag. Den største forskel på de to grupper findes inden for området "interne processer og styrket drift".

4.3. Værdiskabelse inden for erhvervsudvikling

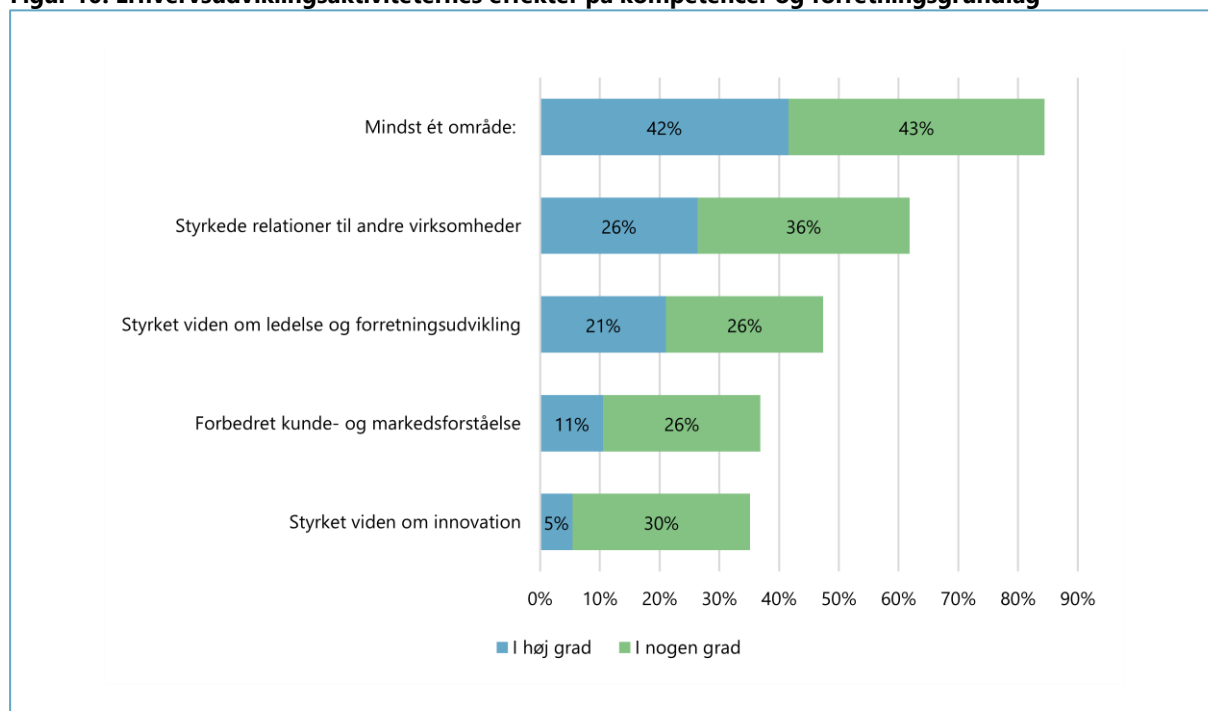
Kun fem af de kommuner, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, har bidraget med brugerdata inden for erhvervsudvikling. Dette lidt lave tal skyldes dels, at ikke alle kommuner prioriterer og udbyder erhvervsudviklingsaktiviteter. Dels at registreringen ikke er lige så systematisk på dette område, da mange aktiviteter mere fokuserer på at udvikle lokale rammebetingelser (fx tiltrækning af uddannelser eller arbejdskraft) end forløb, hvor virksomhederne skal registreres for at deltage.

Det lave antal deltagende kommuner betyder naturligvis også, at resultaterne skal tages med et betydeligt forbehold, og at man ikke kan være sikker på, at resultaterne i de deltagende kommuner er repræsentative for resten af landet.

Med dette udgangspunkt og forbehold viser figur 10 den andel af de adspurgte virksomheder (iværksættere og SMV'er under ét), der angiver, at erhvervsudviklingsaktiviteterne har ført til styrkede kompetencer og styrket forretningsgrundlag. Der er spurgt ind til 10 mulige effektområder¹⁶. Figuren viser 1) de områder, hvor flest angiver effekter samt 2) andelen der angiver effekter på mindst et af de 10 områder.

¹⁶ Styrket viden om ledelse og forretningsudvikling, mindre ressourceanvendelse på administration, bedre kunde- og markedsforståelse, styrket viden om innovation, styrket grundlag for rekruttering af arbejdskraft, styrket adgang til højtuddannet arbejdskraft eller studerende, styrket viden om kapitalfremskaffelse, styrket viden om ny teknologi, styrkede relationer til andre virksomheder samt styrkede relationer til videninstitutioner.

Figur 10. Erhvervsudviklingsaktiviteternes effekter på kompetencer og forretningsgrundlag

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=77.

Figuren viser, at 85 pct. oplever positive effekter på mindst et område – heraf 42 pct. i høj grad. Den største andel angiver effekter inden for styrkede relationer til andre virksomheder, efterfulgt af viden om ledelse/forretningsudvikling, kunde- og markedsforståelse og innovation. Blandt de fem kommuner, der har bidraget med brugerdata, er der således en klar tendens til, at erhvervsudviklingsaktiviteterne især styrker virksomhedernes eksterne relationer til andre virksomheder og til markedet.

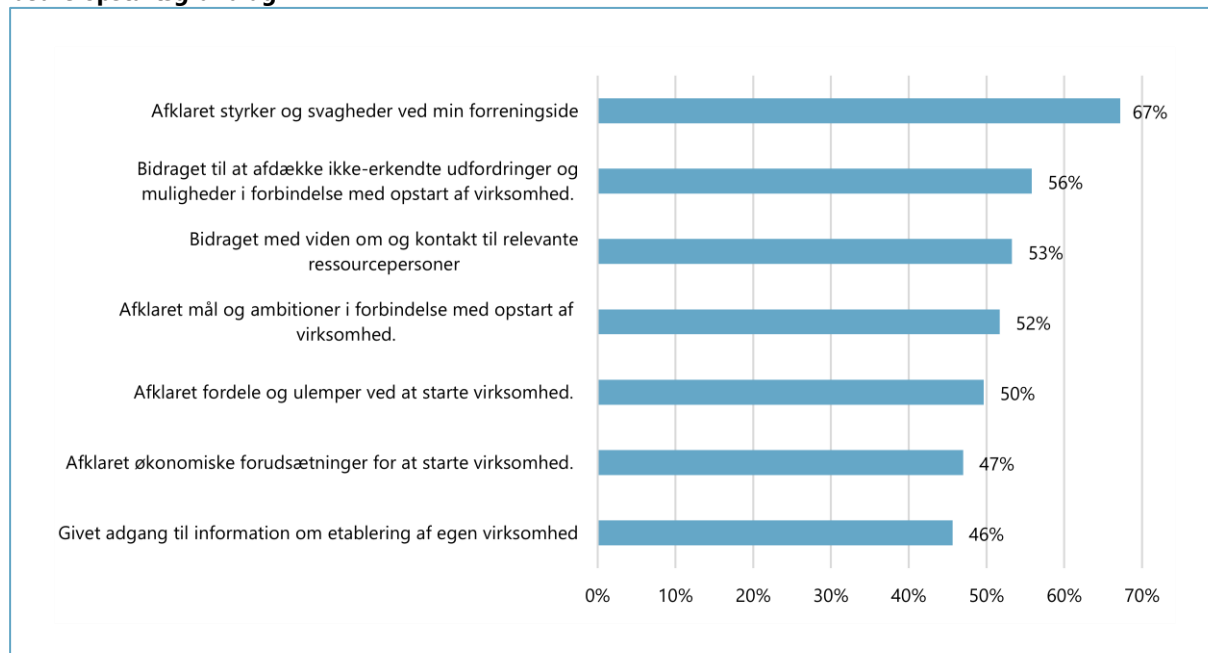
Dette er også billedet, når det gælder konkrete, værdiskabende forbedringer i virksomhederne. I alt 72 pct. af virksomhederne angiver, at deltagelsen fører til værdiskabende forbedringer. Det mest udbredte enkeltområde er her "styrket værdikæde i lokalområde eller region" – altså stærkere forretningsrelationer til eksisterende leverandører/kunder etablering af nye forretningsrelationer.

4.4. Effekter blandt førstartere

De fleste kommuner udbyder også vejledning og arrangementer målrettet førstartere. Det handler typisk om at give sparring på forretningsidéen og opstartsgrundlaget samt at drøfte med den potentielle iværksætter, hvad det kræver at starte virksomhed. Hertil kommer sparring omkring de økonomiske forudsætninger og risici samt hjælp og input om praktiske elementer omkring opstart og kontakt til andre ressourcepersoner.

Figur 11 viser andelen af førstartere, der i spørgeskemaundersøgelsen angiver, at vejledningen i den lokale erhvervsservice har bidraget til afklaring og styrket opstartsgrundlaget på en række konkrete områder.

Figur 11. Andel af førstartere, der angiver, at vejledningen i høj eller nogen grad bidrager til afklaring og bedre opstartsgrundlag

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=376.

Som det fremgår, oplever førstarterne, at den lokale erhvervsfremme bidrager positivt på en vifte af områder. På alle områder angiver et flertal, at vejledningen i høj eller nogen grad bidrager til afklaring og bedre opstartsgrundlag.

To ud af tre angiver, at vejledningen bidrager til at afklare styrker og svagheder ved forretningsidéen. Også i forhold til at afdække fordele og ulemper ved at starte virksomhed samt mål og ambitioner får mange førstartere en del med sig fra vejledningen i den lokale erhvervsservice. Det er også værd at nævne, at 56 pct. oplever, at vejledningen bidrager til at afdække udfordringer og muligheder, som ikke var erkendte før vejledningen. Det peger i retning af, at den lokale erhvervsservice også spiller en vigtig rolle i forhold til at kvalificere førstarterne.

Kigges der på tværs af områder, viser vores beregninger, at 81 pct. af førstarterne angiver, at vejledningen i høj eller nogen grad har haft effekter på mindst ét område.

Af de vejlede førstartere (i perioden januar 2015 til juli 2017) angiver 35 pct., at de har startet virksomhed. Yderligere 54 pct. forventer at starte virksomhed. Samlet er det således næsten ni ud af 10 vejlede, der enten har startet eller forventer at starte virksomhed. Sammenholdt med resultaterne i figur 12, er der således en del, der tyder på, at vejledningen i den lokale erhvervsservice hjælper mange førstartere til at komme godt i gang.

5. BEREGNING AF ERHVERVSØKONOMISKE EFFEKTER

5.1. Indledning

De økonomiske effekter for de deltagende virksomheder er estimeret ved hjælp af en registerbaseret effektmåling, hvor vækst i beskæftigelse og omsætning blandt brugere af generel erhvervsservice er blevet sammenholdt med udviklingen i en matchende kontrolgruppe, der ikke har benyttet generel erhvervsservice. Kontrolgruppen er således konstrueret, så dens sammensætning matcher brugergruppen på en lang række parametre som størrelse, branche, produktivitet, uddannelsesniveau, alder og kønsfordeling, geografi og historisk vækst (før brugen af lokal erhvervsservice). Og hvor forskellen i væksten mellem brugergruppen og kontrolgruppen derfor kan fortolkes som effekten af at gøre brug af generel erhvervsservice¹⁷.

Datagrundlaget for effektmålingen er:

- En database med lister over CVR-numre på virksomheder, der har benyttet erhvervsservice i perioden 2012-14 i de 46 kommuner, der har bidraget til analysen. Database omfatter i alt ca. 12.200 brugere af lokal erhvervsservice i den pågældende periode¹⁸. Af disse indgår 2.844 unikke cvr-numre i den endelige effektmåling¹⁹.
- Et samlet datasæt for den danske virksomhedspopulation indhentet fra Danmarks Statistik, der dels er benyttet til at designe en kontrolgruppe, dels er anvendt til at sammenligne væksten blandt brugere og kontrolgruppe.

Vi har i denne første, nationale effektmåling af lokal erhvervsfremme som nævnt valgt at fokusere på at analysere effekterne af den *generelle erhvervsservice*. Det skyldes, at der på dette område er klart flest brugere og dermed det bedste datagrundlag. Samtidig er det også på dette område, at det har været muligt at få data fra flest kommuner.

Ambitionen er at udvide effektmålingen i de kommende år, så der gennemføres registerbaserede effektmålinger for en endnu større del af den lokale erhvervsfremme.

I boksen neden for har vi uddybet tilgangen, herunder hvordan kontrolgruppen er konstrueret. For en mere detaljeret gennemgang af effektmålingen henvises til baggrundsnotatet "Effektmåling af lokal erhvervsfremme i Danmark – resultater og metode", der kan rekvireres hos IRIS Group eller KL.

¹⁷ Det skal understreges, at metoden ikke skelner mellem, om effekten skabes gennem kompetenceudvikling og viden erhvervet i den lokale erhvervsfremme, eller om den skabes hos aktører, som de lokale erhvervsfremmeaktører evt. henviser til.

¹⁸ Database indeholder også cvr-numre for brug af erhvervsfremme i perioden 2015-17. Men da vi ønsker at måle udviklingen i virksomhederne *efter* brugen af lokal erhvervsfremme, fokuserer vi på brugerne i perioden 2012-14. Antallet af unikke brugere over hele perioden er lavere, da nogle virksomheder har gjort brug af lokal erhvervsfremme i flere år.

¹⁹ Frafaldet skyldes flere forhold. Bl.a. har der manglet regnskabsdata for en del cvr-numre hos Danmarks Statistik, lige som at nogle cvr-numre ikke har kunnet genfindes hos Danmarks Statistik. Herudover har det været et krav, at virksomhederne har skullet eksistere i året før vejledningen, da vækst i året op til vejledningen er en af de parametre, der er anvendt til design af kontrolgruppen.

Boks 2. Effektmåling af lokal erhvervsfremme – kort om den anvendte metode

Formålet med den registerbaserede effektmåling er at opgøre effekterne af lokal, generel erhvervsservice på udviklingen i henholdsvis beskæftigelse og omsætning efter brugen af ydelserne. Da gruppen af brugere af lokal erhvervsservice både omfatter iværksættere og etablerede virksomheder, er der gennemført både en samlet effektmåling, samt selvstændige effektmålinger for hhv. iværksættere og etablerede virksomheder. I denne rapport er kun vist resultaterne af den samlede effektmåling.

Den helt centrale udfordring ved at måle effekten af erhvervsfremme er at isolere de effekter, som kan tilskrives brugen af en konkret serviceydelse. Udfordringen opstår hvis de virksomheder, som benytter sig af lokal erhvervsservice, adskiller sig væsentligt fra virksomhederne, som ikke benytter sig af lokal erhvervsservice. Dette kan bl.a. skyldes, at virksomheder med vækstambitioner har større tilbøjelighed til at gøre brug af lokal erhvervsservice.

For at isolere effekten af lokal erhvervsservice er brugerne sammenlignet med en gruppe af virksomheder, som ligner brugerne mest muligt på relevante parametre frem mod vejledningstidspunktet (herefter: kontrolgruppe). Kontrolgruppen dannes ved at bruge en såkaldt matching estimator. Den benyttede matching estimator er "nearest neighbor" (uden tilbagelægning og med common support). Det vil sige, at der til hver virksomhed er identificeret "en tvilling", der ligner brugervirksomheden mest muligt på de valgte parametre.

Både for iværksættere og for etablerede virksomheder er kontrolgruppen sammensat, så den matcher de vejledte virksomheder mht. geografisk placering (kommune), branche, medarbejdernes uddannelsesmæssige baggrund samt medarbejdernes sammensætning målt som andelen af kvinder og andelen beskæftigede, som er over 40 år. For etablerede virksomheder (over tre år gamle) er endvidere anvendt en række andre parametre i matchningen, herunder estimeret produktivitet (målt som estimeret værditilvækst ift. input), eksport- og importstatus og kapitalfremskaffelse året før brugen af lokal erhvervsservice. Derudover er kontrolgruppen matchet efter, at udvikling i omsætning og antal ansatte frem til året for brug af erhvervsfremme skal ligne brugergruppens.

Med udgangspunkt i den fundne kontrolgruppe har vi estimeret effekten af lokal erhvervsfremme ved hjælp af en "dobbeltdifference metode". Denne metode måler effekten af lokal erhvervsfremme ved at sammenligne den gennemsnitlige ændring i fx omsætning over tid for brugerne af lokal erhvervsservice med den gennemsnitlige ændring i omsætning blandt virksomhederne i den matchende kontrolgruppe over tid.

Effektanalysen er gennemført for brugere, som modtog vejledning i perioden 2012-2014. Brugerinformationerne er samkørt med Danmarks Statistiks erhvervsregistre, og virksomhedspopulationen er begrænset til private virksomheder med højst 250 ansatte. Brugere hvis tilhørende CVR-numre af forskellige årsager ikke har kunnet genfindes er udeladt.

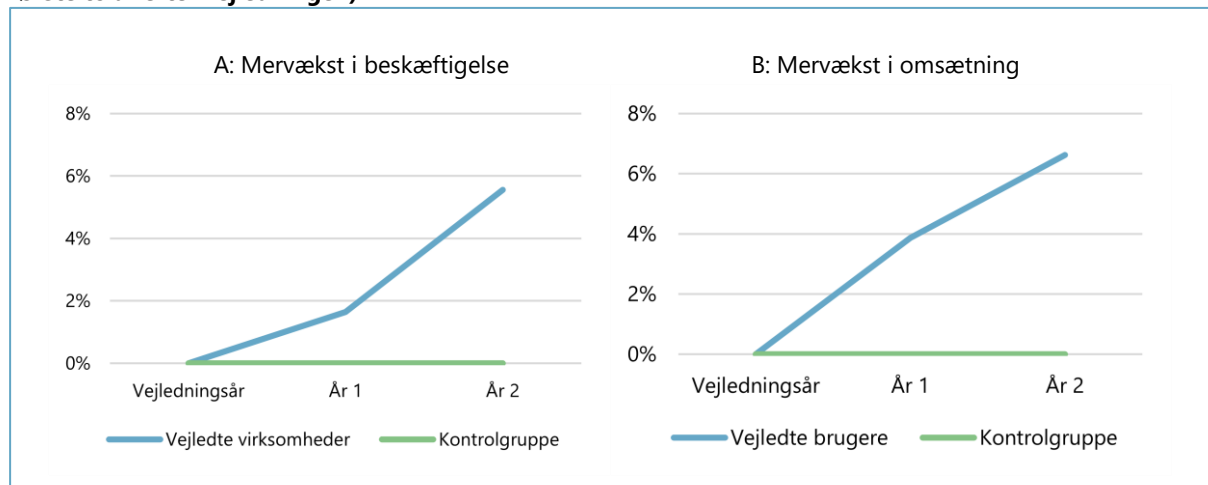
Analysen fokuserer på udviklingen i virksomhederne i to år efter vejledningsåret (år t). Det underliggende datakrav for, at etablerede virksomheder indgår i analysen, er, at de eksisterer i Danmarks Statistiks registre i vejledningsåret samt året inden (for at kontrollere for historisk vækst) og året efter vejledningsåret (år t-1, t samt t+1).

Der er gennemført en kritisk analyse af det matchede datasæt med henblik på manglende observationer og ekstreme værdier. Ekstreme værdier er droppet for at undgå, at virksomheder med ekstrem høj vækst, fx som følge af opkøb eller fusion, leder til misvisende resultater.

5.2. Effekterne af generel erhvervsservice blandt brugerne

Figur 12 viser den gennemsnitlige mervækst blandt brugerne af generel erhvervsservice i en periode på to år efter deltagelsen – holdt op mod den matchende kontrolgruppe. Figuren viser udviklingen for beskæftigelse og omsætning.

Figur 12. Gennemsnitlig mervækst hos brugere af lokal erhvervsservice i forhold til kontrolgruppe (de første to år efter vejledningen)

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra lokale erhvervsfremmeoperatører og Danmarks Statistik. Note: De viste forskelle er for alle vækstparametre og år signifikante på et 95 pct. konfidensniveau. Dog er effekten i år 1 på beskæftigelsen kun signifikant på 90 pct. niveau. Der indgår data for 2.844 brugere af lokal erhvervsservice i effektmåling samt 2.844 virksomheder i kontrolgruppen.

På begge vækstmål er væksten i brugergruppen betydeligt højere end i kontrolgruppen. I år 1 vokser især omsætningen (i forhold til kontrolgruppen), mens beskæftigelseseffekter er mindre det første år og først bliver markant fra år 1 til år 2 efter vejledningen.

Det kan således konkluderes, at der er – for en gennemsnitsbruger – er en betydelig effekt knyttet til at deltage i generelle erhvervsserviceaktiviteter. Efter to år er effekten på beskæftigelsen knapt seks procentpoint og effekten på omsætningen knapt syv procentpoint for en gennemsnitsbruger.

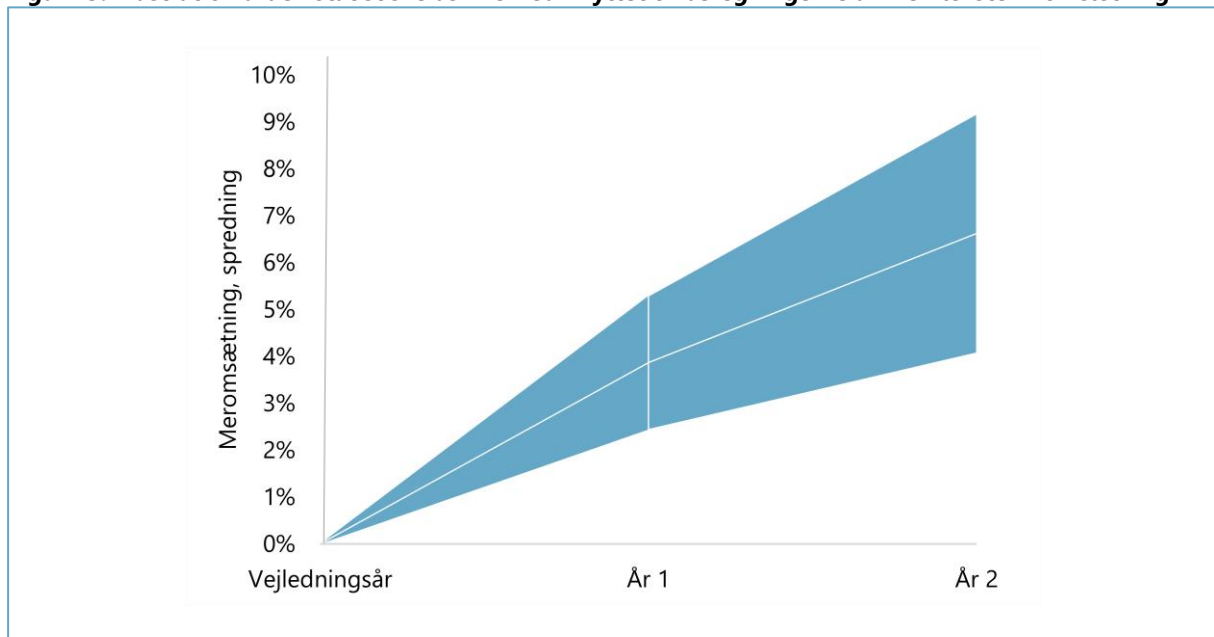
Usikkerheder i beregningerne

De beregnede tal for mervækst i omsætning og beskæftigelse er gennemsnitstal. De udtrykker den gennemsnitlige forskel mellem brugerne af erhvervsfremme og dens "tvillingevirksomhed" (en virksomhed, der matcher virksomheden på en række parametre, men som ikke har gjort brug af lokal erhvervsfremme), der er knyttet til hver virksomhed i dannelsen af kontrolgruppen.

Der er imidlertid en vis usikkerhed knyttet til beregningerne, fordi gennemsnitstallene dækker over betydelige forskelle på tværs af virksomheder. Usikkerheden i beregningerne stiger med det antal år, der er gået siden brugen af den lokale erhvervsfremme. Det skyldes, at der indgår færre virksomheder i vores beregningsgrundlag i år 2 end i år 1.

Vi har illustreret usikkerheden i figur 13, der viser den statistiske spredning på vores beregninger. Groft sagt kan man regne med, at cirka 2/3 af virksomhederne vil opleve omsætningseffekter som ligger inden for det farvede område i figuren. For resten af virksomhederne vil effekterne være større, mindre eller stort set udeblive.

Figur 13. Illustration af den statistiske usikkerhed knyttet til beregningerne af mervæksten i omsætning

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra lokale erhvervsfremmeoperatører og Danmarks Statistik.

6. SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER

6.1. Indledning

Afsnit 5 viste, at de virksomheder, der gør brug af lokal erhvervsservice, samlet set opnår en positiv effekt på væksten i både beskæftigelse og omsætning.

Et vigtigt spørgsmål i forlængelse heraf er, hvad der er den samlede effekt af lokal erhvervsservice i Danmark, og hvor stor effekten er i forhold til de udgifter, som kommunerne har til lokal erhvervsservice. Med andre ord – hvad er afkastet af de midler, der bruges på lokal erhvervsservice?

Vi har ikke et grundlag for at opgøre dette med stor sikkerhed, da:

- Vi kun har data for brug af lokal erhvervsservice i 46 kommuner.
- Effektmålingen er baseret på data fra ca. 2.800 virksomheder, mens det samlede antal vejledte er meget højere. Herunder betyder kravet til etablering af en matchende kontrolgruppe, at helt unge iværksættere ikke er omfattet af effektmålingen (virksomhederne skal have eksisteret i året før vejledningsåret for at indgå i effektmålingen).
- Vi ikke kender de præcise udgifter til 1-1 vejledning i den generelle erhvervsservice. Altså hvor kommunerne bruger på de aktiviteter, der indgår i effektmålingen.
- En vis del af effekten, som tidligere nævnt, formentlig kan henføres til sparring og deltagelse i programmer hos andre erhvervsfremmeaktører, som de lokale erhvervsfremmekontorer henviser til²⁰.

6.2. Samfundsøkonomiske effekter - regneeksempel

Med ovenstående usikkerheder for øje har vi gennemført et regneeksempel, der giver et billede af størrelsesordenen af de samlede effekter på brugernes omsætning og beskæftigelse.

I regneeksemplet har vi forsøgt 1) at beregne de samlede effekter på omsætning og beskæftigelse blandt en årgang vejledte i den lokale erhvervsservice i Danmark og 2) at holde dette tal op mod de samlede kommunale udgifter på dette område.

Som nævnt har vi ikke et præcist tal for hvor mange iværksættere og virksomheder, der årligt vejledes i den lokale erhvervsservice. Men vi vurderer, at tallet ligger tæt på 10.000²¹ baseret på de informationer, vi har haft til rådighed, jf. boksen neden for:

²⁰ I et samlet regnestykke over de offentlige udgifter til erhvervsfremme bør man derfor medregne de tilskud mv., som brugerne opnår fra de aktører, som de henvises til.

²¹ Tallet er lavere end de 15.000 nævnt på side 1, der også omfatter førstartere.

Boks 2. Antal brugere af lokal erhvervsservice i Danmark

Vi kender ikke det præcise tal for antal vejledte virksomheder i den generelle erhvervsservice i Danmark. Vores grundlag er i stedet følgende fakta fra denne og tidligere analyser:

- Væksthus Midtjylland og IRIS Group udarbejder hvert år – i samarbejde med regionens 19 kommuner – en opgørelse og profil af brugerne af lokal erhvervsservice i Region Midtjylland (Se fx "Profilanalyse 2017"). Den seneste analyse viste, at der i 2016 var 2.800 vejledte iværksættere og SMV'er i regionen i den lokale erhvervsservice.
- Vi har i forbindelse med denne effektevaluering modtaget brugerdata fra 46 kommuner. For 2014 har vi modtaget cvr-numre for 4.800 brugere fra de 46 kommuner (for to kommuner er data fra 2013).

Med afsæt i disse tal kan det samlede antal vejledte på landsplan forsøges estimeret.

- En analyse fra 2014 ("De kommunale rammer for vækst og erhvervsudvikling i Danmark" udarbejdet af IRIS Group for Erhvervs- og Vækstministeriet) viste, at de midtjyske kommuners andel af de samlede udgifter til erhvervsservice i Danmark udgjorde 25 pct. Med udgangspunkt i data for Midtjylland kan det samlede antal vejledte virksomheder på landsplan (i 2016) således anslås til $4 \times 2.800 = 11.200$ virksomheder.
- De 46 kommuner med data for antal vejledte i 2014 udgør ca. 62 pct. af befolkningen i Danmark. Opregnes de 4.800 vejledte til hele landet, fås umiddelbart et samlet antal vejledte på 7.700 i Danmark. Hertil kommer dog, at der blandt de 46 kommuner er mange store kommuner (herunder København, Aarhus og Aalborg). Data viser, at andelen af vejledte i større kommuner typisk er noget mindre end i små kommuner. Fx viser den nævnte profilanalyse, at den lokale erhvervsservice vejledte 4 pct. af iværksætterne i Aarhus Kommune mod 9 pct. i gennemsnit i hele Region Midtjylland. Samtidig viser vores tal, at antallet af vejledte er stigende over årene (se fx tabel 6). Med andre ord er et realistisk skøn på baggrund af disse data, at der i 2016 blev vejledt 9-10.000 virksomheder. Altså tæt på det tal, der fremkom ved en opregning af tallet fra Midtjylland.

Det virker på baggrund af ovenstående realistisk at antage, at der i 2016 (det seneste år med data for udgifter til lokal erhvervsfremme) blev vejledt ca. 10.000 virksomheder i den lokale erhvervsfremme i Danmark.

Vi kan endvidere på baggrund af analysen i afsnit 5 og data om brugerne af lokal erhvervsservice i Danmark estimere de samlede effekter på vækst i omsætning og beskæftigelse af den lokale erhvervsservice.

Vi har således i tabel 5 vist resultaterne af en beregning over den samlede effekt på omsætning og jobskabelse blandt en årgang vejledte i den lokale erhvervsservice i Danmark. Tabellen viser de kumulerede effekter henholdsvis et og to år efter vejledningen.

Tallene er beregnet ved først at estimere den samlede omsætning og beskæftigelse blandt de vejledte virksomheder i et vejledningsår. Vi har her antaget, at den gennemsnitlige omsætning og beskæftigelse for alle brugere i Danmark svarer til den, vi har fundet blandt brugerne i de 46 kommuner, der indgik i vores analyse²².

Derefter har vi beregnet effekten af vejledningen ved at gange med de tal for mervækst (i forhold til kontrolgruppen), der blev fundet i analysen i afsnit 5. Vi har i beregninger valgt både at medtage et gennemsnitsskøn og et konservativt skøn, da der som vist i kapitel 5 er en statistisk usikkerhed knyttet til beregningerne. Gennemsnitsskønnet tager udgangspunkt i den beregnede, gennemsnitlige mervækst i forhold til kontrolgruppen, mens det konservative skøn tager udgangspunkt i den nedre værdi i beregningen af den statistiske spredning (jf. figur 13 i kapitel 5).

²² Vi har her taget udgangspunkt i alle indmeldte CVR-numre – også for de brugere, der ikke indgår i effektmålingen, fordi de ikke eksisterede eller ikke havde data i året før vejledningen.

Tabel 5. Beregnede effekter af generel erhvervsservice²³

	Omsætning	Beskæftigelse
Samlede tal for alle vejledte virksomheder i Danmark (ca. 10.000 iværksættere og virksomheder på årsplan)	36,4 mia. kr.	39.958
Procentuel mervækst år 1 – gennemsnitsskøn	3,87 %-point	1,64 %-point
Procentuel mervækst år 1 – konservativt skøn	2,44 %-point	0,80 %-point
Mervækst i alt, år 1	0,89 – 1,41 mia. kr.	320-655 årsværk
Procentuel mervækst år 2 – gennemsnitsskøn	6,62 %-point	5,56 %-point
Procentuel mervækst år 2 – konservativt skøn	4,07 %-point	4,07 %-point
Mervækst i alt, år 2	1,48-2.41 mia. kr.	1626-2223 årsværk

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra lokale erhvervsfremmeoperatører og Danmarks Statistik. Note: Beregningerne er uddybet i notatet "Effekt-måling af lokal erhvervsfremme i Danmark – resultater og metode".

Beregningen viser, at der opnås en mervækst i omsætningen i intervallet 0,9-1,4 mia. kr. og 320-655 fuldtidsjob efter et år. I år 2 er effekten på omsætningen øget med ca. 1 mia. kr. i gennemsnitsskønnet, mens beskæftigelses-effekten i gennemsnitsskønnet er næsten firedoblet til godt 2.200 årsværk.

Effekterne bør som nævnt holdes op mod de udgifter, som kommunerne har til erhvervsservice.

De samlede kommunale udgifter til lokal erhvervsfremme i Danmark anslås som nævnt i afsnit 2 til at ligge på ca. 525 mio. kr. i 2016. Disse midler anvendes til henholdsvis 1) erhvervsserviceaktiviteter, 2) erhvervsudviklingsaktiviteter og 3) strategi, politikudvikling, analyse, udvalgsbetjening mv. En opgørelse fra 2014 viste, at kommunernes samlede fordeling af udgifter på de tre områder var 49 pct. / 35 pct. / 16 pct.²⁴. Hvis denne fordeling lægges til grund, svarer det til, at kommunerne i 2016 brugte 257 mio. kr. til erhvervsservice.

Af disse midler bruges nogle midler på korte arrangementer og generelle informationsaktiviteter, der som nævnt ikke er omfattet af effektmålingen. Hertil kommer, at en del af ressourcerne bruges vejledning af førstartere, der heller ikke er omfattet af effektmålingen. Samlet kan det anslås, at der maksimalt bruges 200 mio. kr. på den type af erhvervsfremmeaktiviteter, som er omfattet af effektmålingen.

Hvis de 200 mio. kr. lægges til grund, kan det beregnes, at omsætningen blandt brugerne efter to år er øget med 7,4-12,0 mio. kr. for hver mio. kr., at kommunerne investerer i erhvervsservice. Samtidig skabes der – efter to år – 8,1-11,1 fuldtidsjobs for hver mio. kr., at kommunerne bruger på erhvervsfremme.

Der eksisterer desværre ikke tilstrækkeligt gode data for værditilvækst på virksomhedsniveau. Det betyder, at effekterne på værdiskabelse og produktivitet ikke kan opgøres med tilstrækkelig stor sikkerhed.

²³ De samlede tal for værditilvækst og beskæftigelse blandt de vejledte er reelt lidt højere. Vi har i tabellen beregnet de samlede tal ved at gange antallet af vejledte virksomheder med *medianen* (frem for gennemsnittet) for hhv. værditilvækst og beskæftigelse. Det skyldes, at vi ikke har ønsket at give større virksomheder for stor vægt, da vi vurderer det som realistisk, at den gennemsnitlige (procentuelle) effekt blandt større virksomheder er mindre end blandt små virksomheder.

²⁴ Se IRIS Group (2014); "De kommunale rammer for vækst og erhvervsudvikling". Udarbejdet for Erhvervsministeriet og KL.

Men samlet har vi opgjort, at værditilvæksten udgør ca. 36 procent af omsætningen blandt brugerne af lokal erhvervsservice. Hvis det antages, at den procentvise effekt på værditilvæksten er den samme som på omsætningen²⁵, svarer det til, at værditilvæksten i år 1 er øget med 1,6-2,5 mio. kr. for hver mio. kr., kommunerne bruger på erhvervsservice. I år 2 er værditilvæksten øget med 2,7-4,3 mio. kr. for hver mio. kr., at kommunerne bruger på erhvervsservice.

Den kumulerede effekt på værditilvæksten efter to år kan således skønnes til at ligge i størrelsesordenen 4,3-6,8 mio. kr. for hver mio. kr., at kommunerne bruger på lokal erhvervsservice. Altså at afkastet af at bruge en krone på lokal erhvervsservice ligger på 4-7 kroner.

Det skal dog – endnu en gang – understreges, at den lokale erhvervsservice henviser en del brugere til erhvervsfremmeaktører på regionalt og nationalt niveau. Og at noget af mereffekten formentlig kan tilskrives, at brugerne derfor i større omfang end kontrolgruppen gør brug af anden erhvervsfremme.

Partielle beregninger

Det skal endvidere bemærkes, at beregningerne oven for er partielle. Det vil sige, at de kun fokuserer på den økonomiske vækst blandt brugerne.

Der vil imidlertid også være afledte effekter knyttet til:

- At noget af væksten sker på bekostning af andre danske virksomheder – det gælder især for de vejledte, der primært konkurrerer indenlandsk (modsat virksomheder med betydelig eksport).
- At jobvækst blandt brugerne kan betyde, at der opsuges arbejdskraft i andre virksomheder, der måske kan have vanskeligt ved at finde kvalificeret arbejdskraft som erstatning.
- At der vil være en positiv effekt blandt danske underleverandører til brugerne.

Ambitionen vil fremadrettet være også at opgøre disse indirekte effekter i takt med, at flere kommuner omfattes af effektmålingen, og at sikkerheden i beregningerne dermed kan øges. Vi har tidligere gennemført analyser, der indikerer, at de positive og negative afledte effekter ved erhvervsservice nogenlunde opvejer hinanden²⁶. Men det kræver mere omfattende analyser at undersøge dette samtidig med, at især omfanget af de negative effekter afhænger af konjunktursituationen.

²⁵ Det må sandsynligt, at den procentuelle effekt på værditilvæksten vil være større end effekten på omsætningen. Hvis erhvervsserviceydelse i nogle virksomheder bidrager til en mere effektiv anvendelse af input som grundlag for at fremstille og sælge de samme varer og ydelser, øges værditilvæksten mere end omsætningen.

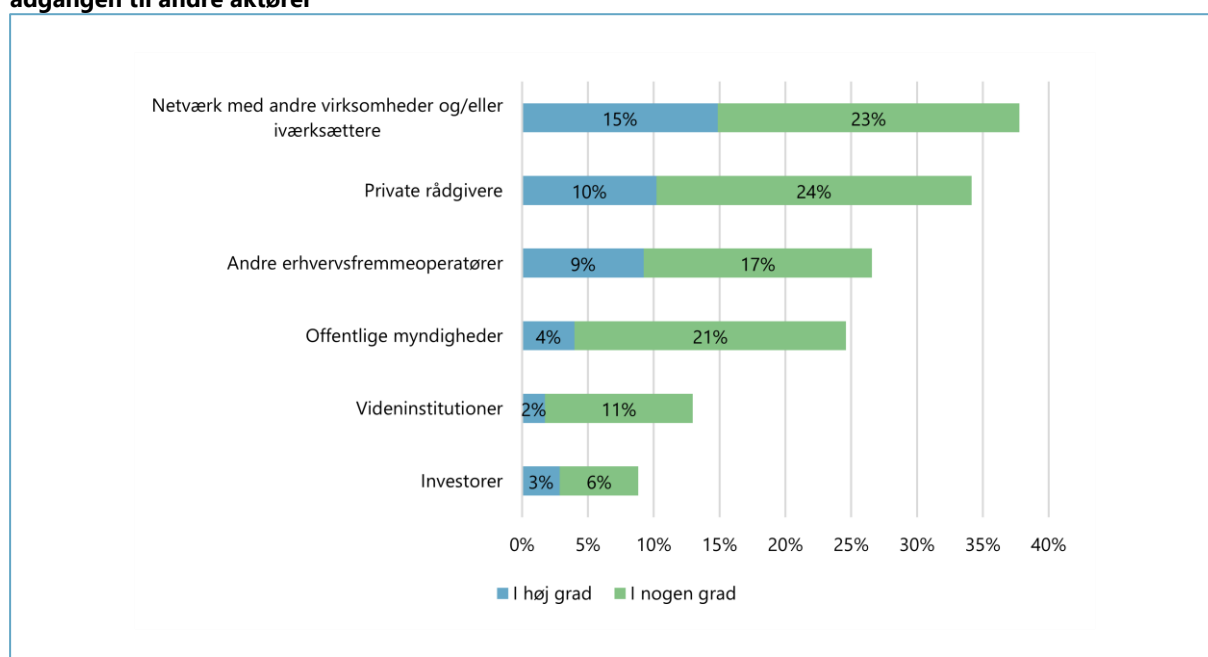
²⁶ Se "Evaluering af Væksthusene" (2013).

7. DEN LOKALE ERHVERVSFREMME SOM INDGANG TIL ANDRE AKTØRER

Det er vigtigt, at den lokale erhvervsfremme fungerer som en effektiv indgang til både privat rådgivning og andre erhvervsfremmeaktiviteter på fx nationalt niveau.

I den gennemførte spørgeskemaundersøgelse er brugerne blevet bedt om at angive i hvilken grad, at samarbejdet med den lokale erhvervsfremme har bidraget til at forbedre iværksætternes og de etablerede SMV'ers adgang til andre aktører. Svarene for *iværksættere* fremgår af figur 14.

Figur 14. Andel iværksættere, der angiver, at brugen af den lokale erhvervsfremme har forbedret adgangen til andre aktører

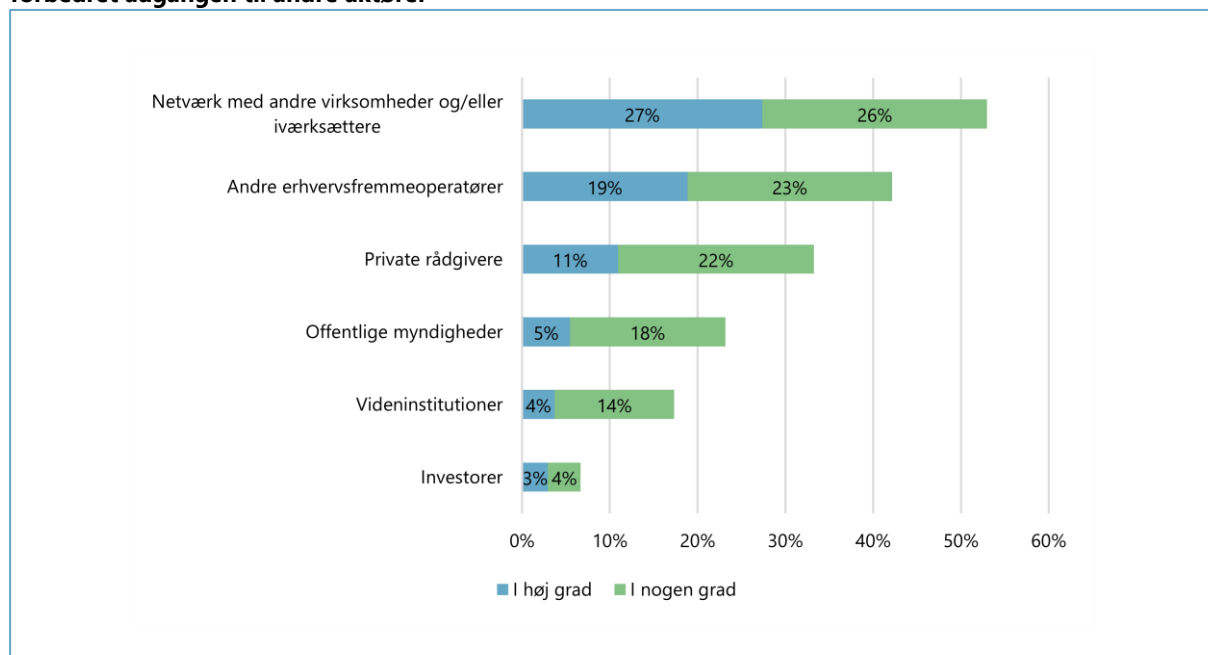

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=305.

Der er flest iværksættere, der oplever, at den lokale erhvervsfremme styrker netværket til andre virksomheder. Det skal bl.a. ses i lyset af, at en del kommuner tilbyder hjælp til at etablere netværk med andre iværksættere. Herudover er der godt en tredjedel (34 pct.), der oplever, at den lokale erhvervsfremme styrker adgangen til private rådgivere. Ca. en fjerdedel (26 pct.) af iværksætterne angiver, at den lokale erhvervsfremme styrker adgangen til andre erhvervsfremmeaktører.

Figuren neden for viser de tilsvarende andele for *etablerede virksomheder*. Den væsentligste forskel er, at betydeligt flere oplever styrket adgang til andre erhvervsfremmeaktører. Det skal formentlig ses i det lys, at etablerede virksomheder i højere grad end helt unge iværksættervirksomheder kan drage nytte af at deltage i udviklingsaktiviteter, innovationsprojekter, mv. (fx under nationale programmer).

Figur 15. Andel etablerede virksomheder, der angiver, at brugen af den lokale erhvervsfremme har forbedret adgangen til andre aktører

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt brugere af lokal erhvervsfremme. N=259.

Man kan også få et billede af den lokale erhvervsfremmes funktion og effektivitet som indgang til andre erhvervsfremmeaktører ved at kortlægge hvor mange brugere, der efter vejledningen i den lokale erhvervsfremme rent faktisk gør brug af regionale og nationale erhvervsfremmeaktører.

Det er gjort i figur 16. Den øverste del af figuren viser andelen af brugere af lokal erhvervsfremme (generel og fokuseret under ét) i perioden 2014-2016, der efterfølgende (samme år eller året efter²⁷) har gjort brug af en eller flere regionale og nationale erhvervsfremmeaktiviteter i form af:

- Væksthusene.
- Innovationsfremmeprogrammer (både under Innovationsfonden, Uddannelses- og Forskningsministeriet og Markedsmodningsfonden).
- Eksportrådet.
- Programmer og projekter under den regionale vækstindsats.

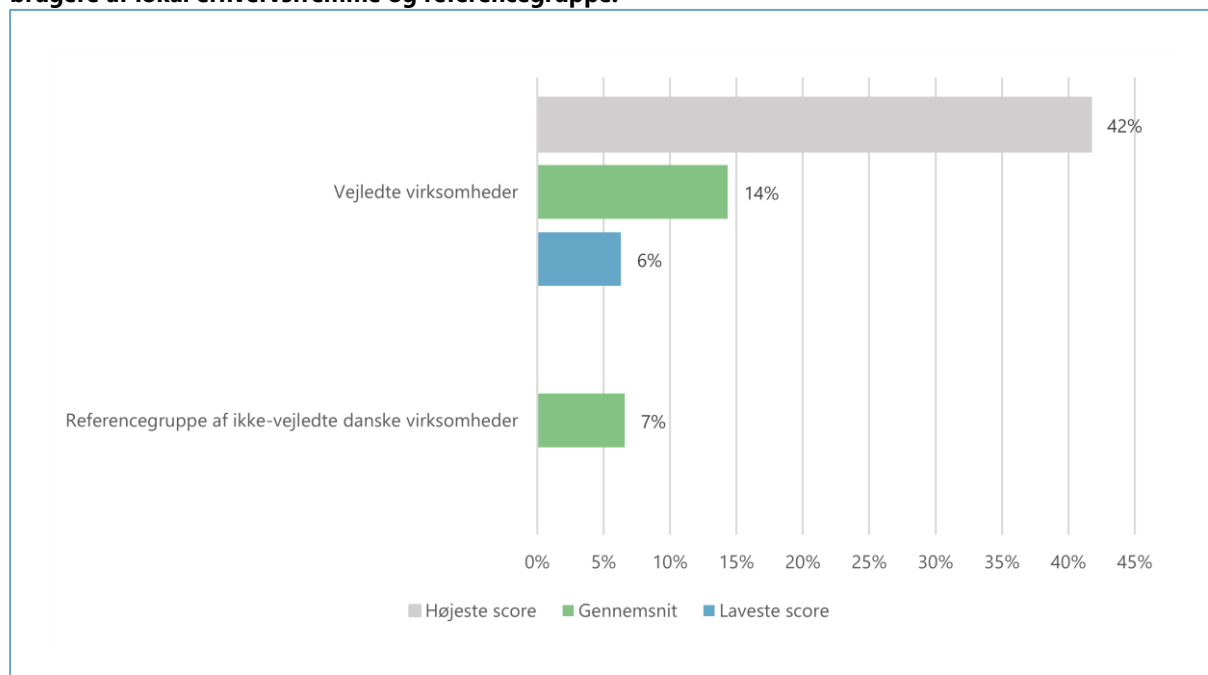
Samtidig er vist den tilsvarende andel (i samme periode) for en referencegruppe af virksomheder, der ikke har gjort brug af lokal erhvervsfremme. Denne gruppe er sammensat, så den matcher brugergruppen i forhold til virksomhedernes branchefordeling.

Figuren baserer sig på data fra de kommuner, der indgår i spørgeskemaundersøgelsen.

Den øverste del af figuren er konstrueret, så den viser gennemsnitstallet for brugerne i alle kommuner samt andelen i de kommuner, hvor den efterfølgende brug af de regionale og nationale programmer er henholdsvis størst og mindst.

²⁷ For brugere af lokal erhvervsfremme i 2016 har vi kun opgjort brugen af anden erhvervsfremme i 2016 og ikke 2017. Det er derfor sandsynligt, at andelen, der anvender anden erhvervsfremme efter brug af lokal erhvervsfremme, undervurderes lidt i figuren.

Figur 16. Andel virksomheder der har benyttet regionale og nationale erhvervsfremmetilbud. Fordelt på brugere af lokal erhvervsfremme og referencegruppe.

Kilder: Cvr-data fra lokal erhvervsfremme, Væksthusstatistikken, InnovationDanmark Databasen, Markedsmodningsfondens brugerdatabase, Eksportrådets kundedatabase.

Resultaterne er interessante på flere måder.

For det første er der blandt brugerne af lokal erhvervsfremme dobbelt så mange virksomheder som i referencegruppen, der gør brug af anden erhvervsfremme. Det tyder på, at den lokale erhvervsfremme spiller en væsentlig rolle som indgang til regional og national erhvervsfremme.

For det andet er der stor variation i den øvre del af figuren. Det tyder på, at nogle lokale erhvervskontorer er betydeligt bedre til – og har mere fokus på – at henvise til anden erhvervsfremme end andre erhvervskontorer.

Bilag

Tabel B1: Deltagende kommuner i spørgeskemaundersøgelsen

<i>Kommuner:</i>		
Fredensborg Kommune	Lejre Kommune	Randers Kommune
Frederikshavn Kommune	Lolland Kommune	Rudersdal Kommune
Guldborgsund Kommune	Norddjurs Kommune	Syddjurs Kommune
Holbæk Kommune	Næstved Kommune	Vejle Kommune (gennemført senere og indgår derfor ikke i datagrundlaget i rapporten)
Holstebro Kommune	Odsherred Kommune	Aalborg Kommune
		Aarhus Kommune

Tabel B2: Kommuner omfattet af den nationale effektmåling

<i>Kommuner:</i>		
Allerød Kommune	Herning Kommune	Næstved Kommune
Assens Kommune	Hillerød Kommune	Odder Kommune
Ballerup Kommune	Holbæk Kommune	Randers Kommune
Billund Kommune	Holstebro Kommune	Ringkøbing-Skjern Kommune
Egedal Kommune	Horsens Kommune	Roskilde Kommune
Favrskov Kommune	Høje-Taastrup Kommune	Rudersdal Kommune
Fredensborg Kommune	Hørsholm Kommune	Silkeborg Kommune
Frederiksberg Kommune	Ikast-Brande Kommune	Skanderborg Kommune
Frederikshavn Kommune	København Kommune	Skive Kommune
Frederikssund Kommune	Køge Kommune	Stevns Kommune
Furesø Kommune	Lemvig Kommune	Struer Kommune
Gentofte Kommune	Lolland Kommune	Syddjurs Kommune
Gribskov Kommune	Lyngby-Taarbæk Kommune	Viborg Kommune
Guldborgsund Kommune	Middelfart Kommune	Aalborg Kommune
Halsnæs Kommune	Norddjurs Kommune	Aarhus Kommune
Helsingør Kommune		

IRIS GROUP

JORCKS PASSAGE, OPGANG 1B, 4. SAL | DK-1162 KØBENHAVN K
IRISGROUP@IRISGROUP.DK | WWW.IRISGROUP.DK